ביאור הגר"א על תלמוד ירושלמי מעשרות

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ביאור הגר"א על תלמוד ירושלמי מעשרות

רבנו אליהו [הגר"א] ב"ר שלמה זלמן מווילנה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ביאור-הגרא-על-תלמוד-ירושלמי-מעשרות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 8
הלכה ג 11
הלכה ד 13
הלכה ה 18
פרק ב 21
הלכה א 21
הלכה ב 28
הלכה ג 29
הלכה ד 33
פרק ג 37
הלכה א 37
הלכה ב 46
הלכה ג 47
הלכה ד 49
פרק ד 54
הלכה א 54
הלכה ב 57
הלכה ג 61
הלכה ד 62
פרק ה 65
הלכה א 65
הלכה ב 67
הלכה ג 68

פרק א

הלכה א

כתב יד ב

ה"ג כתיב עשר תעשר יכול כל הדברים יהו חייבין ת"ל תבואת זרעך אי תבואת זרעך יכול אין לי אלא תבואה ת"ל היוצאהשדה ונרבה זרעוני גינה שאינן נאכלין כתיב תבואת זרעך וכתיב היוצא השדה שנה שנה. פי' כיון דכתיב ריבה ומיעוט:

טול מבינתיים פי' אין אני יכול לרבות אלא דומיא דתבואת זרעך דהיינו כל שהוא אוכל ונשמר כו':

כתב יד ב

ה"ג קיטניות מנין ת"ל וכל מעשר הארץ. פירוש ריבה קיטניות **מזרע הארץ לרבות זרע השום ושחליים כו'**:

כתב יד א

אי ריבה נרבה כו'. פי' כיון דיש כאן ריבוי ומיעוט יכול לרבות דומיא דתבואת זרעך היינו כל שהוא אוכל ונשמר כו':

הפקיר קמה כו'. פי' בעודה קמה אף אם עבר והפריש תרומה לא חל שם תרומה עלי' נמצא לא חל עליה שם תרומה אף בדיעבד לכן כשהפקיר קמה יפה כח ההפקר לא די שלא יתחייב בתרומה אלא אף בדיעבד אם הפריש ממנה תרומה אחר שזכה ואף שנתמרח אצלו לא חל שם תרומה דכללו של דבר ההפקר עשה פעולתו שתשאר כדינה הראשון:

שבלין כו'. פי' הגם שעדיין לא חל חובת תרומה אמנם אם הפריש תרומתו תרומה קודם ההפקר להכי מהני כח ההפקר גם כן לעשות כדינה הקודם דהיינו דההפקר פוטר מתרומה אמנם אם הפריש הרי זה תרומה:

ר' חנינא. פירש אף בהקדש מצינו דיש חילוק בין אם הקדיש בעודה קמה בין אם הקדיש שבלין דאם הקדיש שבלין ופדה שבלין חייב בכולן כמבואר במתני' דפאה פרק א' המקדיש ופודה חייב במעשר כו' וכן מתני' דפ"ד כיוצא בו המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן חייבין אמנם אם הקדיש קמה ופדה קמה יכולין לפרש שהקדש עשה פעולה שלא יתחייב לכתחילה תרומה א"א אף בדיעבד אם הפריש אינו תרומה כמו הפקר ומתני' הנ"ל יכולין להעמיד דוקא אם הקדיש שבלין:

מיליהון. פי' דר' אילא אוקמא בפירוש אם הקדיש קמה ופדה דחייב:

הרי אין הקדש. פי' דמקשה על הטעם דלקט פטור דידך וידו שוין הרי הקדש באמת אין לו בעלים נמצא אין ידך וידו שוין נקרא שם כמו ידך וידו שוין גבי לקט ואעפ"כ חייב. והנה בדברי המקשה אינו מבואר האיך הוא מקום החיוב בהקדש ומפרש ר' אילא כי אנן קיימין בהפקיר קמה וזכה קמה דפטור מכח דרש דבא הלוי שידך וידו שוין אף קמה במשמע אמנם מן מתני' דפאה נתותן משום הפקר ופטור עד שימרח לא מוכח די"ל בשבלין איירי. אמנם בהקדיש קמה מוכח ר' אילא מן מתני' הקדיש קמה כו' הגם דזה הדין לענין פטור פאה איירי אמנם ר' אילא מפרש סיפא דמתני' כיוצא בו המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן חייבין דומיא דרישא דמקמה מיירי והשתא פליגי על דר' חנינא כדמפרש ר' אילא דבהקדש אין שום חילוק אף בקמה:

מה. פי' דמ"מ מחלק דאצל הפקר נקרא ידך וידו שוין שאין לו בעלים כלל אמנם בהקדש הגזבר נקרא בעלים ור' אבין אומר דאף לא יצא מתחת יד בעלים הראשונים מחמת דהדין דכופין לבעלים לפדות דוקא ודו"ק:

כתב יד ב

עי' בסוף הפרק נוסח אחר וגם הוספות} הפקיר קמה וחזר וזכה בה והפריש ממנה [**תרומה**] **אינה תרומה הפקיר שיבלין וחזר וזכה בה והפריש ממנה תרומה הרי זו תרומה מה בין קמה לשיבלין ומפרש קמה עד שלא הפקירה עבר והפריש ממנה תרומה אינה תרומה**. פי' אפי' בלא הפקיר אם היה מפריש תרומה בקמה לא חל שם תרומה עליה וא"כ עדיין לא הגיע לכלל תרומה אפי' בדיעבד להכי ההפקר מוציא מידי תרומה אפי' בדיעבד **אבל שיבלין עד שלא הפקירן עבר והפריש מהן תרומה הרי זו תרומה**. פי' אלא שא"צ להפריש עדיין שעדיין לא חל עליה חיוב מעשר והכי לא מהני ההפקר אלא שלא יחול עליה חיוב מעשר אבל אם עבר והפריש הרי זו תרומה:

עי' בסוף הפרק נוסח אחר וגם הוספות} אף בהקדש כן. פי' דההקדש ג"כ פוטר מן המעשר ויש ג"כ זה החילוק בין קמה לשיבלין:

מליהון דרבנן פליגין כו'. פי' דסברי דבהקדש אם הקדיש קמה ופדה קמה או שיבלין ופדה שיבלין חייב במעשר דא"ר יוחנן כו':

חבורה הוי בעי הרי הקדש. פי' דשאלו אם הקדש פטור והשיבו:

הרי אין ידך וידו שווין. פי' וחייב וא"ר אילא במה אנן קיימין. פי' הא דפשט להו דחייב אם בשנתמרח הכרי כו':

ובהקדש חייב. פי' אלמא דבהקדש אם הקדיש שיבלין ופדה שיבלין חייב אלמא דפליגי ארבי חיננא דאמר אף בהקדש כן והשתא מפרש לכלהו ממתני' **בהפקר פטור מן הדא**

לעולם הוא נותן משום הפקר ופטור מן המעשרות עד שימרח ובהקדש חייב מן הדא הקדיש קמה כו':

כתב יד ב נוסח אחר

ה"**ג הפקיר קמה וחזר וזכה בה והפריש ממנה תרומה אינה תרומה** פי' משום דקודם הפקר אלו היה מפריש ממנה תרומה אינה תרומה לכך עכשיו כשהפקיר הוציא ההפקר חיוב תרומה אפי' בדיעבד אבל בשיבלין אם הפקיר וחזר וזכה בהן הרי זו תרומה דאלו היה מפריש קודם ההפקר היה חל שם תרומה בדיעבד לכך אין ההפקר מוציא אלא מחיוב תרומה לכתחילה אבל אם עבר והפריש הרי זה תרומה:

א"**ר חיננא בשם רב חסדא אף בהקדש כן**. פי' דגם בהקדש יש חילוק בין הקדיש קמה ופדה קמה בין הקדיש שיבלין דבשיבלין חייב לכתחילה להפריש תרומה אבל בקמה אינו חייב להפריש ואפשר שסובר אפי' אם הפריש אפי' בדיעבד אינה תרומה ומתני' דעד שלא בא לעונת [המעשרות] ופדאן חייבין מוקי או בקמה קודם הבאת שליש או בשיבלין קודם מירוח ומשבא לעונת המעשרות ופדאן חייבין היינו אחר מירוח ומתני' דהמקדיש ופודה חייב במעשרות עד שימרח הגזבר מוקי בשבלין **מיליהן דרבנן פליגין** פי' דס"ל אף אם הקדיש קמה ופדאה קמה חייב להפריש לכתחילה תרומה:

דא"ר יוחנן בשם ר' ינאי ובא הלוי כי אין לו חלק כו' יצא לקט שידך וידו שוין כו'

א"**ר יוחנן חבורה הוי בעי הרי הקדש אין ידך וידו שוין** פי' שאף יד בעל הבית אינו שולט בו **כמו שידך וידו שווין** פי' מה לי שניהם שולטין מה לי שניהם אין שולטין וחייב א"**ר אילא במה אנן קיימין אם בשנתמרח הכרי כו' ראשית דגנך כו' ולא של הקדש אלא כי אנן קיימין כשהפקיר קמה וחזר וזכה בה בהפקר פטור ובהקדש חייב** אלמא דסברי רבנן דבהקדש אפי' הפקיר קמה חייב ומייתי ראיה דבהפקר פטור מקרא דממתני' דלעולם הוא נותן משום הפקר ופטור מן המעשרות עד שימרח איכא לאוקמי בשיבלין אבל בקרא כל שידך וידו שווין פטור ואין חילוק בין קמה לשיבלין ובהקדש חייב מייתי ראיה מדקתני תחילה במתני' דהקדיש קמה ופדה קמה ואחר כך כיוצא בו לענין מעשר הקדיש עד שלא בא לעונת המעשרות משמע דאירי נמי בקמה:

ר' חיננא בשם ר' חייא אף בהקדש כן. פירש שאם הקדיש קמה ופדה אחר מירוח והפריש ממנה תרומה אינה תרומה שבשעה שהקדיש לא היה חל שם תרומה אבל אם היה מקדיש שיבלין ופדה אחר מירוח והפריש ממנה תרומה הרי זו תרומה שבשעה שהקדיש היה חל שם תרומה בדיעבד:

מילתן דרבנן פליגינין פי' דסברי אפי' אם הפריש בדיעבד אינה תרומה אפי' בשיבלין **דא"ר יוחנן בשם ר' ינאי ובא הלוי כו' יצא ליקט כו'**. פי' שפטורה מן המעשר:

א"ר יוחנן חבורה הוי בעי הרי הקדש. פי' דבהקדש חייב בתרומה ומשני מש"ה חייב שאין ידך וידו שווין בו כדמפרש בגמ' לקמן **א"ר אילא במה אנן קיימין אם בשנתמרח הכרי ברשות הפקר וברשות הקדש ראשית דגנך ולא של הפקר ולא של הקדש כו'** אלמא דסבירא להו דבהקדש אפילו הקדיש שיבלין ופדאו אחר מירוח והפריש אינה תרומה דמראשית דגנך משמע אפי' דיעבד בשלמא גבי הפקר איכא למימר דהיינו בהפקיר שיבלין וחזר וזכה בו בעודו שיבלין דלא הוי מירוח ברשות הפקר אבל גבי הקדש ליכא למימר הכי דתנן המקדיש ופודה חייב עד שימרח הגזבר:

כתב יד ב

(דף ב' ע"א) **מפני שהארץ פולטתן ר' אימי בשם ר"ש בן לקיש זו להוציא**. פי' הא דקתני במתני' כל שהוא אוכל משמע שצריך שיהי' הוא עצמו אוכל להוציא מדברי ר"ג כו':

כתב יד א

זו להוציא. פי' דקתני מתני' כל שהוא אוכל פי' שהוא בעצמו אוכל ור"ג סבר דתמרות חייבים וסובר דהטעם מחמת שהן מחוברים לאוכל:

האוכל. פי' וכי מחמת האוכל שמחוברים לאוכל **ר"ג מחייב מעתה אפי' ירקן**. היינו הירק שלהן שהן נמי מחוברים לאכול נמי לחייב ר"ג אלא ר"ג סובר דהך תמרות חשובות כאוכל עצמו:

ועוד. פי' מכאן מוכח דר"ג מחייב מחמת שהן עצמן אוכל ולא מחמת שהן מחוברים לאוכל כיון דא"ר יהושע צא ולקוט תמרות לפוטרן מן המעשרות וע"כ הטעם משום דר"ג מחייב בתמרות ואי אפשר לומר דר"ג מחייב מחמת מחוברים ולא כשהן בפני עצמן א"כ אמאי לא התיר ר' יהושע לאכול בפ"ע אלא על כרחך ר"ג סובר דהן כאוכלים עצמם ואף כשאינו מחוברים חייב:

תני. כך מפורש בתוספתא בבא שלישית מן מתני' ירק שזרע כו' מפני כשזורעים לזרע פטורים שנעשים כעץ ומפרש הירושלמי הך דקאמר התוספתא כגון מה בא לרבות אלא כהדא דתניא המקיים מלאה של אכרוע לזרע בטלה דעתו דאין נוהגים לעשות באכרוע שדה מלאה לזרע הלכך ירקן חייב:

אמר ר' יונה. פי' אמת אמרינן דירקן תייב כשלקט בעודו ירק אף דחשב לזרע כו' אבל אם ליקט בשעה שנעשו כולם זרעים ונתקשו כעץ כך אנו אומרים על עצים שיהיו חייבים

במעשרות נמצא מצינו בשדה של אכרוע ג"כ תחילתו אוכל חייב בשעת אוכל וסופו אינו אוכל כשנתקשו פטור מן המעשרות בסופו וע"ז בא התוספתא לרבות לאמר כגון:

כתב יד ב

חייבות במעשרות. פי' משום דמחובר לאוכל אלמא דא"צ שיהי' הוא עצמו אוכל:

א"ר יוסי וכי מחמת האוכל ר"ג מחייב. פי' וכי מחמת האוכל שהוא מחובר לו מחייב ר"ג בתמרות:

מעתה אפי' ירקן. פי' אפי' ירקן לחייב ר"ג מפני שהן מחוברות לאוכל אלא ודאי דבהא פליגי דר"ג מחשיב לי' אוכל ורבנן לא מחשבי ליה אוכל:

ועוד מן הדא. פי' מן הדא נמי שמעינן דהא דמחייב ר"ג משום דחשיב ליה אוכל **דתני א"ר יהושע מימי לא מלאני לבי כו' ושל פול הלבן לפוטרן מן המעשרות**. פי' משום דר"ג מחייב אלמא דאפי' באין מחוברין מחייב ר"ג משום דחשיב לי' אוכל:

כתב יד ב

ה"ג דתני כל שתחילתו אוכל ואין סופו אוכל. פי' דחייב בתחילתו ואין חייב בסופו **מה אית לך. ומפרש כהדא דתניא**:

א"ר יונה והוא שליקט ירק. פי' הא דתני בטלה דעתו וירקן חייב פי' היינו בשליקט ירק כו' וזהו תחילתו אוכל וחייב וסופו פטור:

כתב יד ב נוסח אחר

ה"ג כל שתחילתו אוכל ואין סופו אוכל תחילתו חייב וסופו פטור כגון ירק שזרע לזרע. מה אית לך כהדא. פי' כיון דתני כגון משמע שיש עוד דומיא דהנך ומפרש מה אית לך **כל שתחילתו אוכל וסופו אוכל תחילתו פטור וסופו חייב ומפרש מה אית לך עוד כהדא**. פי' מדקתני כגון משמע שיש עוד דומיא דהנך ומפרש **מן דבתרה**. פי' מה שחישב במתני' לקמן שאינן נחשבין לפירי עד אותו זמן:

הלכה ב

כתב יד א

משיאדימו. פי' זהו סימן גדלות שלהן. ופריך וכל התאנים כו' הרי יש תאנים שאינם מאדימות ופירש ר' תנחום לוקח אחת כו' ביחלו היינו מעת לעת קודם גמר בישולם זהו נקרא ביחלו:

כתב יד ב

ה"ג משיבחילו מהו בחלו ר' חייא בר ווא אמר גמה כמה דתימר כו' משיאדימו פניהם. הוא סימן שכבר בחלו:

וכל התאנים פניהם מאדימות פי' הרי יש תאנים שאינן מאדימות כלל והאיך אני יודע בהו השיעור:

ר' תנחום כו'. פי' דביחלו היינו מעל"ע קודם גמר בישולו:

כתב יד ב נוסח אחר

מהו בחלו גדולה. פי' שהיא נחשבת לגדולה:

כתב יד א

מכנסין. פי' אם יש בשבת על הרצפה מעי מלפפין מותר לכנסו כדי להוציאו מן הבית ומפרש הטעם. דהמלפפין הם דבר הניטל בשבת שהוא ראוי לאכילה ע"י הדחק אמנם אבטיח אינו ראוי לאכילה כלל:

כתב יד ב

מכנסין במעי מלפפין. פי' בשבת אם יש על הרצפה מעי מלפפין מותר לכנס בשבת דנראה כנוטל לאכלן אבל במעי אבטיח שאינו ראוי לאכילה אסור לכנס דנראה כמכבד ביתו בשבת והכי פי':

אם אתה אומר כן. פי' שמותר:

נמצאת מכבד את הקרקע בשבת. פי' דאף שהוא כגרף של רעי הלא גם בגרף של רעי אינו מותר אלא לטלטל אבל לא לכבד:

כתב יד א

פשוט. לשון פירש לנו כולה חיבור דקאמר אפילו כל הגפן כל אותו הרימון כל אותו הכרם:

והשתא בעי הי' כרם קטן. וקנה עוד [כרם] קרוב לזה הכרם ונעשה גדול מה דינו אם הוי חיבור למעשרות:

כתב יד ב

מיישא תני רימון שנגמר בו אפי' פרידא א' כו':

(**פנימי**) [**פשיט**] **הוא לון**. פי' הוא לנו מהו כולה חיבור למעשרות:

כל אותו הגפן כל אותו הרימון. כל אותה הגומא אסורה. פי' כל מה שיש בגומא שהדלעת גדילה בגומא אסורה. דחיישינן שגם הם ניקרו אלא שמחמת הגידול כו' **ואף במכבדות תמרה כן** פי' שאם ניקר א' מהם כל אותה המכבדה אסורה דחיישינן שמא גם הם נקרו כו':

כתב יד א

דלעת שניקרה. היינו נשוכת נחש כל הדלועים הנמצא בגומא אסורה דשמא כולם היו נקורים רק שנסתם מחמת גדילתן וכן במכבדות תמרה אם ניקב אחד מהם כולם אסורים:

לכן צריכה. פי' הא דשאל דוקא כשניקרו כולן ואם תאמר פשיטא דאסורים [על זה] מתרץ שלא לומר דתולין בצפורים להקל:

כתב יד ב

לכן צריכה. פי' משו"ה איבעי להו כו' אבל בשלא ניקב אלא אחד מהם בוודאי הכל אסור כיון דתולין בנחש חיישינן שמא עוד א' ניקר אלא שנסתם מחמת הגידול ולא ידעינן איזו היא לכן הכל אסור:

ניקורי רוטב באביהן. פי' ואח"כ נתגדלו אסור דחיישינן לארס של נחש:

ורבים נהגו בו היתר כו'. **משיכניסו מחצה**. פי' ממה שעתידין להיות:

כתב יד א

רבנין. זהו סימן שכבר הטילו [שאור]:

כתב יד ב

משישטחם ויהיו יפות לאכילה. פי' זהו סימן שכבר הטילו שאור:

כתב יד א

מגורה. זהו קליפה החיצונה שנעשו אגורים בפני עצמן. ור' יהודה פליג ואומר משיעשו קליפה התחתונה סמוך לאוכל:

כתב יד ב

עי' בסוף הפרק נוסח אחר וגם הוספות} ה"ג משיעשו קליפה באיזו קליפה אמרו בקליפה התחתונה כו':

כתב יד ב נוסח אחר

תני האגוזים והשקדים משיעשו מגורה. פי' קליפתן החיצונה כשתפריש הגרעין מונחת בתוכה:

כתב יד א

תני. פי' דפריך דמתני' קאמר החרובין משינקדו ובמסכתא שביעית אומר החרובין משישלשלו. ע"ז אמר שהשלשול הוא הזמן שמחשבין לחנטה וכאן לענין מעשר זמן אחר הוא:

כתב יד ב

חרובין שילשולן היא חנטן פי' הא דקתני בשביעית גבי חרובין משישלשלו היינו חנטה דידהו אבל גבי מעשר בעינן שיעור אחר:

כתב יד ב

ה"ג אף המשקין היוצא מהן אין מכשירין. משיבכר צמייא קייטא. פי' משיגדלו כל צרכן תאנים ביכורות של קיץ:

כתב יד א

צמייא. פי' תאנים ביכורות של קיץ שנתבשלו זהו סימן צייתיה שהביאו שליש:

מוריות. שדה שצריכה להשקותה ואינה גדילה על מי גשמים נקראת מוקצה וכשמשקים אותה פעם שני זה סימן לזיתים שהביאו שליש:

כתב יד ב

משירוו מרוויות שניה שבמוקצה. פי' המוקצה שאינה גדילה במי גשמים וצריכה להשקות אותה משישקה אותה פעם שני אזי הוא סימן להבאת שליש בזיתים:

הלכה ג

כתב יד א

תמן. פי' הלוקח שדה ירק מן הנכרי בסוריא דשם יש קנין לנכרי להפקיע מן המעשרות ואם קנה קודם שהגיע לעונת מעשרות נמצא הגיע עונתה למעשרות אצל ישראל וחייב. אך כשקנה אחר עונת מעשרות פטור ולוקט כדרכו שאין חושש שיתוספו בגודלן אצל ישראל דגם התוספת פטור. היוצא מזה מצינן בירק זמן שהוא עדיין לא הגיע עונתו למעשרות ובמתני דהכא קתני ירק חייב לעולם קטנים וגדולים. **ומתרץ חזקי' דקישואין ודלועין כו'**. פי' דוקא ד' מינים הללו הם בכלל ירק דמתני' דהכא. ור"ז מתרץ לעולם ירק דמתני' כל ירק בכלל אך יש זמן עוד קודם שבאים אפילו לכלל קטנים. וזהו כשמביאים שתי פתילות והם פטורים באותו זמן ממעשר ואם קנה באותו זמן שהביאו (שלשה) [אולי צ"ל שני] עלין מיד נכרי ואחר זה גדלו ברשות ישראל זה נקרא עד שלא בא לעונת המעשרות וחייב:

כתב יד ב

הלוקח שדה ירק בסוריא. פי' מן הנכרי ובסוריא יש קנין עד שלא בא כו':

ולוקט כדרכו ולוקח. פי' שאין לחוש שמא יתוספו בידו ויהי' חייב במעשר דגם אם יתוספו בידו אח"כ פטור:

וכא את אמרת הכין. פי' דהכא שיש זמן שאינן חייבין במעשרות מדקאמר עד שלא בא ובמתני' קתני דירק חייב בין גדולים ובין קטנים:

חזקי' אמר בקישואין ודלועין היא מתניתא. פי' לא בכל ירק והקונה שדה בסוריא איירי בשאר ירק:

אפי' תימא בשדה ירק עצמו פי' אפי' מתני' בכל ירק אמר דחייב בין גדולים ובין קטנים: **עוד היא יש לה שיעור** דלא כל קטנים חייבים דהיינו משיביא [שלש] פתילות. פי' שלשה עלין והיינו עד שלא בא לעונת המעשרות פי' שאם הגדיל שלשה עלי' ביד נכרי פטור ואם לא הגדיל חייבין:

כתב יד א

מילה מילין. פי' תפוחים קטנים כמו מילין שנקראים עפצים והשתא מאן דמפרש במתני' דקתני תפוחים גדולים וקטנים חייבים. היינו סתם תפוחים נמצא במחלוקת שנויה דר"ש פליג ומאן דמפרש תפוחים דמתני' במילין בזו כ"ע מודו:

כתב יד ב

תפוחים מילה מילין. פי' שדרכן להיות קטנים כמו מילין:

ה"ג מ"ד תפוחים סתם. פי' בכל תפוחים **במחלוקת**. פי' דהא לר"ש שאר תפוחים קטנים פטורין כו':

מילי מילי ד"ה. פי' דאף ר"ש מודי בתפוחים מילין דאף קטנים חייבין:

כתב יד א

אתרוג. פי' המקשה טעם של ר"ע דפסול משום שאינו נקרא פרי כך ר"ש דאמר כאן במתני' אתרוג הקטנים פטורים ג"כ שאינם פרי תולה זה בזה ומקשה ר' יוסי האיך תולה זה בזה וכי כל שאינו כשר בלולב פטור ממעשר הרי מנומר ושארי פסולים בלולב משום הדר ושארי טעמים וחייבים במעשר ואפשר בוסר ג"כ אף דסבר ר"ע דפסול ללולב אבל במעשר פליג על ר"ש וסובר דחייב. אלא ר"ש דפוטר מן מעשר שאינו פרי מודה לר"ע שפסול גם ללולב דשם נאמר ג"כ פרי עץ אבל ר"ע דפוסל ללולב אפשר הטעם כמו במנומר ושארי פסולים בלולב ואינו מודה לר"ש דסבר ר"ע דחייבין במעשרות:

כתב יד ב

ה"ג אתרוג הבוסר ר"ע פוסל וחכמים מכשירין כמה דר"ע אמר אינו פרי. פי' דסבר מש"ה פסל ר"ע משום שאינו פרי:

כן ר"ש אומר אינו פרי. שפי' שפוטר מן המעשר בקיטין ומקשי ר' יוסי האיך תלה זה בזה וכי כל הכשר בלולב חייב במעשר וכל שאיני כשר פטור:

התיבון הרי המנומר כו'. פי' שמנומר פסול באתרוג וחייב במעשר דלמא גם בבוסר הא שפסול לאו משום שאינו פרי דלמא משום דהוי כמו מנומר או שאר פסולין:
ר"ש יודי לר"ע דכתיב פרי ואינו פרי. פי' ר"ש דפוטר אתרוגין קטנים מן המעשר ע"כ משום דסבר שאינו פרי ומש"ה גם בלולב ודאי פסול דכתיב פרי עץ הדר אבל ר"ע דפסל בלולב אפשר דמשום מנומר פסול אבל גבי מעשר מחייב אתרוגים קטנים:

כתב יד א

תני ר' ישמעאל. פי' ר"י סבר דשקדים מרים לעולם פטורים אף בקטנותן. ור' זעירא פסק כר"י במתוקים שאינם חייבים עד שתפרוש קליפתן החיצונה וזה נקרא גדולים. וכמו כן במרים דחייבים בקטנותן וכשנעשו גדולים פטורים. ואימתי נקראים גדולים גם כן משתפריש קליפתן החיצונה ואז עולים מחיובן ונעשו פטורים דנעשו גדולים:
וע"ז אמר ר' יוחנן ירדו לכאן. כלומר במתוקים שיורדים ובאים לחיוב מעשר בגדולתן והגיע עד שנפרש קליפתן חיצונה חייבים:
עלו. כלומר שעולים מתורת חיובם במרים כשנפרשו קליפתן החיצונה כבר נפטרו:
ועל זה בא לפרש ר"פ במתוקים שיורדים לידי חיוב כשנפרש קליפתן לאו דוקא כולם אף שלשה שפירשו קליפתן החיצונה חייבים:

כתב יד ב

ה"**ג החייב במתוקים פטור במרים גדולים**:
הרי אלו פטורין. פי' בין גדולים בין קטנים כו':
אמר במתוקים. פי' במתוקים הורה כר' ישמעאל פי' שאינו חייב עד שתפרוס קליפתן החיצונה אבל במרים כרבנן דגדולים חייבים קטנים פטורין ולפ"ז גם במרים אינן מותרין אלא עד שתפרוס קליפתן החיצונה:
וע"ז א"ר יוחנן ירדו לכאן כולן נתחייבו. פי' גבי מתוקים אינן חייבין עד שיפרוס בכלן קליפתן החיצונה אבל אם עלה אפילו אחת **כבר נפטרו** פירש גבי מרים אם יש אפילו באחד פריסת קליפה החיצונה כולן פטורין:
הורה ר' פנחס. פי' גבי מתוקים דא"צ כלן אלא כיון שראה שלשה כו':

הלכה ד

כתב יד א

פיקס ושילק. פי' שיש כמו שער על פירות הללו וכשניטלין השערות אז גורנן למעשרות ותני פיקס ושילק ברשות הקדש ואח"כ פדה פטור דפוטר כמו מירוח בתבואה דעד

שלא נטל הפיקס ושילק אין נאכלים ואפשר דגרסינן לקמן דאמר שילה וקיפה שצ"ל פיקס ושילק:

נטבל. אע"ג שישנה את האגודות וע"ז בעי ר"ז אמאי הא לא נגמרה מלאכת השדה והוי אגודות קטנות גורן אלא כיני דבאמת לא יאגוד עוד בשדה ומשנגמרה מלאכת השדה רק עתיד לאוגדו כדי למכור אגודות קטנות בשוק גלל כן לא נחשב לגבי שדה כמו גורן אחרון והוי נגמרה מלאכות השדה:

כתב יד ב

מאן דו ירים פקסוסי'. פי' משינטל הפקס:

עי' בסוף הפרק נוסח אחר עם הוספת.} **וישלק כל צרכו היה אוגד צינוק גדול ועתיד לעשותו צינוק קטן**. פי' אעפ"י שעתיד לשנותו נקבע למעשרות וע"ז בעי כו':

עדיין לא נגמרה מלאכת השדה. פי' שהרי בדעתו לשנותו **ואת אמרת הכין**. פי' שנטבל **אלא כו' והוא עתיד לעשותו צינוק קטן לשוק**. פי' שבשדה לא ישנה ונמצא נגמרה מלאכת השדה וכשיוליך לשוק ישנה ומשו"ה נטבל שהרי' נגמר מלאכת השדה. **דרובה אתי מימר**. פי' אתא להשמיענו רבותא דאפי' יעמיד ערימה בראש גגו קובע למעשרות:

משתעקר את האלה פי' אפי' לא ישפר אפוי דכרי' כיון שעקר את האלה נגמר שדרכו לתחוב המזרה ואח"כ עושין סביביו כרי ואח"כ עוקרין אותו משם:

ומשני כאן כשיש בדעתו למרח. פי' כשרוצה לשפר הכרי אזי אינו נגמר עד שישפר אבל אם אינו רוצה אזי נגמר תיכף משעקר את האלה:

ה"ג פיקס ושילק ברשות הקדש ופדאו או ככר ברשות הקדש ופדאו כו' כמו שעשה מעשה ברשות ופטור או חייב. פי' שאינו נחשב למעשה מה שפיקס כיון שבלא זה היה אסור לאכול אכילת קבע:

כתב יד ב נוסח אחר

ה"ג וישלק כל צרכו תנא פיקס ושילק ברשות הקדש פטור. ואפשר דגרסינן נמי לקמן גבי שילה וקיפה שילק ופיקס:

כתב יד א

משיעמוד. דרובה לשון רבותא אשמעינן דאפי' יעמוד ערימה בראש גגו קובע למעשרות:

כתב יד א

מן דו ישפר. לשון כשמשוה פני הכרי ופריך והא תני:

משתעקור האלה. הוא הכלי שתוחבין אותה ונקראת מזרה כדי שתאחוז סביבה התבואה ואח"כ עוקרין אותה משם:

תני. קאי על מתני' דקתני הקטניות משיכבור ואמר שמותר לתרום מן הכבור על שאינו כבור והטעם שאוכלין אותה אף קודם שיכבר:

כבר. בעיא היא אם כבר ברשות הקדש מאחר שהכבור אוסר לאכול עראי בחולין כמו כן בהקדש הוי מעשה גמורה ברשות הקדש כמו מירוח בתבואה ברשות הקדש ופוטר ממעשר כשפדה אח"ז או לא דלא הוי מעשה גמור שיכול ההקדש ליפטר וחייב במעשרות והתיב ר' חנינא:

משילה וקיפה. דפטור דהוי כמו מירוח וה"ה בכבור ומשני ר' יודן דלא דמי דבלא שילה וקיפה א"א לאכול נמצא כששילה וקיפה ברשות הקדש הוי מעשה גמורה ברם הכא שאוכלין אותה אף בלא כבור ולא הוי מעשה גמור ת"י הקדש:

כתב יד א

ניחא. דגם כאן חסר הניח לגת התחתונה אלא חסרון לרוח אין כאן ומשני דגם ביין מחוסר שעדיין הם עכורים בשמרים ובירידתן לגת נופלים השמרים למטה:

ופריך משמן ג"כ כו' ומשני מחוסר להציל שאינם נעשים השמן צלולים עד שירדו לעוקה:

כתב יד ב

ה"ג היין משיקפה אעפ"י שקפה קולט מן הגת העליונה כו' מ"ד שהן מחוסרין ניחא. פי' להניח **ניחא** שגם כאן מחוסרין להניח בגת:

מ"ד שהן מחוסרין לרוח מאי איכא למימר. פי' אמאי מותר לקלוט מן הגת הרי לא נחסרו לרוח:

ומשני מחוסרין הן בשמריו. פי' מחוסרין הן מה שעדיין הן בשמריו וכשיורד לגת השמרים נופלין למטה:

ה"ג השמן משירד לעוקה אעפ"י שירד נוטל מן העקל ומן הממל כו' מ"ד שהן מחוסרין ניחא ניחא מ"ד שהן מחוסרין לרוח מאי איכא למימר ומשני מחוסרין הן להציל. פי' שאינו נעשה צלול עד שירד לעוקא:

כתב יד א

היה אוכל פי' דבר שלא נגמרה מלאכתו כו' דאין שבת ומקח טובל בדבר שלא נגמרה מלאכתו:

בחמיטה. דכיון דמעורב בחמיטה ותמחוי דאין הטבל בעינו אבל צלוחית שהיא בעין שבת טובל דהוי כנגמרה מלאכתו והשיב ר' יונה אעפ"כ אין טובל:

ומקשי ר' ירמיה ואין שבת כו' טובל בנגמר מלאכתו א"ל כההיא כו'. ר' יונה בשם ר' זעירא כיון דיכול להחזירו למקום שלא נגמרה מלאכתו גם זו נחשב כלא נגמרה מלאכתו: **חייליה**. הוכחה דר' ירמיה מן כאן. דהנה מקום המוקצה נקרא לא נגמרה מלאכתו אך כשרוצה ליטול ממנה על שבת בתוך שביעית ע"ז אמר ר"א שצריך לומר בע"ש למחר אני נוטל שלא יטול בשבת מן המוקצה משמע בשאר שנים א"צ והטעם כיון דצריך לעשר מקודם דשבת קובע דמה שנוטל מן המוקצה החלק הזה הוי נגמרה מלאכתו דשבת קובע נמצא אע"ג דיכול להחזיר לתוך המוקצה אעפ"כ שבת קובע וצריך לעשר מקודם לכן כשמעשר הוי הכנה לשבת ממילא אבל בשביעית שאינו מעשר צ"ל [בע"ש] למחר כו' נמצא מוכח כר' ירמיה דשבת טובל בדבר שנגמרה מלאכתו אף במקום דיכול להחזיר בשבת המותר והשתא מקשה מה עביד ר' יונה דסבר דאין שבת טובל במקום שיכול להחזיר וכאן מוכח כו' ומתרץ דכאן אי אפשר להחזיר בשבת המוקצה דיעשנה בשבת מוקצה לכן גם ר' יונה מודה דשבת טובל דא"א להחזיר שיבטל דבר היתר והשתא פריך ממתני' אין עראי לשבת וסבר דאתא לאשמעינן במקום דיכול להחזיר המותר שבת טובל. **ומשני דגם הך מתני' דוקא בדבר שיש לו מוקצה**. פי' כשיחזיר למקומו יעשנו מוקצה לפיכך שבת טובל:

והשתא סיים ע"ד ר' ירמיה היא דבר כו'. שאין שום חילוק דר' ירמי' סבר אף במקום דיוכל להחזיר שבת קובע. **והשתא לר' ירמי' דסבר דבצלוחית שבת קובע בעי לר' מנא אם היתה צלוחית**. עומדת בין הפצים לחבירו ומבואר במתני' דבין הפצים הוי מקום שלא נגמרה למעשר ואם נוטל מזו הצלוחית בשבת אי אזלינן בתר צלוחית ונטבלה או אזלינן בתר בין הפצים דהוי מקום שלא נגמרה מלאכתו ואין שבת קובע ולא איפשטה. או הך אבעי לענין חול אם הכניס לחצר דחצר נמי אין קובע [אלא] דוקא בנגמרה מלאכתו בתר מי אזלינן:

כתב יד ב

היה אוכל. פי' בדבר שלא נגמרה:

וחשכה ליל שבת או שמכרו לאדם אחר לא נטבלו. פי' שאין שבת ומכר טובלין בדבר שלא נגמרה מלאכתו:

ר' ירמי' סבר מימר בניתנין בחמיטה. פירש שהיא עראי:

אבל בנותן בצלוחית. שהוא נראה כקבע אז אפי' ארעי אסור:

א"ר יוסי אפי' בנתנין בצלוחית לא נטבל. פי' כיון שיכול להחזיר לא חשבינן ליה קבע:

חיליה דר' ירמי' מן הדא כו' הא בשאר שני שבוע לא פי' א"צ לומר מכאן אני אוכל למחר כיון שצריך לעשר קודם השבת המעשר הוי הכנה אלמא דהשבת קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו:

מה עביד ליה ר' יונה. פי' למה לי בשביעית הא אף בשאר שני שבוע צריך לומר מכאן אני אוכל:

ומשני להחזירו אי אפשר. פי' דמודה ר' יונה בדבר שאינו יכול להחזיר שהשבת קובע וכאן אינו יכול להחזיר מפני שהוא עושה מוקצה והוי כמו בביטל כלי מהיכנו:

ה"ג מתניתא פליגא על ר' יונה אין עראי לשבת. פי' משמע אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו פתר לה **ובלבד דבר שהוא מוקצה.** פי' דאז אפי' ר' יונה מודה שהשבת קובע שהרי אינו יכול להחזיר:

ע"ד דר' ירמיה הוא דבר שהוא מוקצה הוא דבר שאינו מוקצה. פירוש בין כך ובין כך השבת קובע:

כתב יד ב נוסח אחר

היה אוכל וחשכה ליל שבת פי' אין שבת טובל:

ר' ירמיה סבר מימר בניתנין בחמיטה ובתמחוי. פי' שיש בה אוכל שאינו בעין הא צלוחית שהיא בעין השבת טובל דכיון דנוטל אותה לאכילה הוי כנגמרה מלאכתו:

א"ר יוסי אפי' בנותן בצלוחית לא נטבל. ומקשי כיון שנגמרה מלאכתו אמאי לא נטבל:

ואין שבת טובל. ומשני כיון שיכול להחזירה בדבר שלא נגמרה מלאכתה חשוב כלא נגמרה מלאכתו כו':

כתב יד ב

היתה צלוחית מליאה ונתונה בין פצים לחבירו. פי' דמ"ל לר' ירמי' דסבר דשבת טובל כשנתנן בצלוחית אם כשהיא עומדת בין פצים לחבירו והוא נוטל ממנה ונותן על גבי חמיטה אם נטבלת משום שהיא עומדת בצלוחית או משום שהצלוחית עומדת בין פצים לחבירו אינו נטבל: עי' בסוף הפרק נוסח אחר עם הוספת.} **ה"ג א"ר מנא הדין פינכא דארזא והדין פינכא דגרטין מסייע לאבא דאת מפני לון מן אתר לאתר ועד כדון הוא רותח.** אלמא שגם בכלי שני אין היד (סולדת) [שולטת] בו:

כתב יד ב נוסח אחר

ר' מנא בעי היתה צלוחית מלאה ונתונה בין פצים לחבירו מהו. פי' אפי' בחול מיבעי ליה אליבא דר' ירמיה דחשיב מה שבצלוחית לנגמרה מלאכתו אם נתונה בין פצים

לחבירו אם נחשבת כנגמרה או לאו ונ"מ אם נטל ממנה והכניס לחצר דאין חצר קובעת אלא בדבר שנגמר מלאכתו:

כתב יד א

פינכא דארזא. קערה מלא אורז או קערה מלא גריסין:

מסייעא דמוכח דאף בכלי שני אין היד שולטת:

כתב יד א

מהה לערות. מיבעי אם דוקא כשמערו בשפכותיה עבה מפלגי דעירוי כזה אי הוה ככלי ראשון אבל כשמערה בקלוח דק אפשר דלא פליגי והשיב דגם בעירוי כזה פליגי ר' יונה ור' יוסי:

כתב יד ב

ה"ג שעירה לתוכו רותח א"ר יוסי תמן כו':

כתב יד א

ר' יצחק בעי עירוי לענין שבת אי הוי ככלי ראשון שיחייב משום מבשל או לענין בשר בחלב והשיב כמו דמצינן דלא נקרא חלוטה דוקא כשאור תחתיו כן הדין לענין שבת לא נקרא אלא ע"י האור תחתיו:

כתב יד ב

מהו לערות עם הקילוח. פי' אם דוקא שהוא מערה מכלי אל כלי הכל ביחד אבל עם הקלוח מותר לערות או לאו:

מחלוקת ר' יונה ור' יוסי. פירוש שגם בהם נחלקו:

כתב יד א

על דעתי'. אמתני' [קאי] דאמר ר' יהודא רק חומץ וציר ואמר כאן מלח כציר:

הלכה ה

כתב יד א

ר' מנא אמר סתם. בין טבל דאורייתא או דרבנן:

בגופו. שאינו צריך לידע מכח המשקה אלא כשמשמש בגופו יודע אם יש משקה ולכך לא הוכשר ביציאת משקה דלא ניחא לי' ור' יהודה סובר בזה שהוא סוחט ורואה אם יש בו משקה הוא בודק ואם כן ניחא ליה ביציאת משקה ולכן הוכשר והכא במתני' כשמחליק העיגול בתאנים וענבים רבנן סברי בגופו מחליק ואין כאן הנאת טבל בעין דלא נחסר כלל והמשקה היוצא בטל ור' יהודה סבר במים מחליק ואסור דנהנה ממשקה טבל דבר הניכר בעין:

כתב יד ב

ה"ג רבנן אמרו בגופו הוא בודק. פי' שהוא א"צ למשקה אלא גם בגופו אם הוא ממשמש הוא יודע אם יש בו משקה ולכן לא הוכשר דלא ניחא ליה ביציאת המשקה:

ור' יהודא סבר במימיו הוא בודק. פי' שהוא סוחט ורואה אם יש בו משקה וא"כ ניחא לי' ביציאת המשקה ולכן הוכשר והכא:

רבנן סברי בגופו הוא מחליק. פי' כשמחליק העיגול בתאנים א"צ למשקה אלא בגופן של תאנים הוא מחליק והמשקה היוצא מהן בטלים:

ור' יהודא סבר במים שלו הוא מחליק. ולכן אסור דנהנה ממשקה טבל:

כתב יד ב

אין לך מוקצה אלא תאנים וענבים בלבד. פי' קודם שנעשו גרוגרות אסור התאנים משום מוקצה אבל אחר שנעשו גרוגרות אינו אסור משום מוקצה:

לא מסתבר אלא באילין פצעילין הוי עובדא פי' פצעילי תמרה:

כתב יד ב נוסח אחר

ה"ג עלה והביא לנו תמרה מן החביות א"ל ואינו מוקצה כו' אינו אסור משום מוקצה אלא תאנים וענבים. פי' תאנים לעשותן גרוגרות וענבים לעשות צמוקים ומפרש **מפני שמסריחות בינתיים**. פי' עד שנעשו גרוגרות תחילה הן מסריחות:

באילין פצעילן הוי עובדא. פי' אותן תמרים שלא מתבשלין עולמית ואח"כ נותנין אותן בחותלות כדי שתתבשל מאיליהן ולכך חשיב ר"ש שהם ג"כ מוקצה:

כתב יד א

וענבים בלבד. פירש תאנים לעשותן גרוגרות וענבים לעשותן צמוקים דעד שנעשו גרוגרות מסריחות תחלה:

פצילייי. לא מסתברא הא דעלתה על דעתי' דר' שמעון לאסור מחמת מוקצה אלא בפצילייי. פירש פצילי תמרה שאינן מתבשלות לעולמות ונותנים בחותלות של לולבין והשיב לו דאין לך מוקצה כו' אבל פצילי לא:

הדא. דוקא לענין שבת לא הוי מוקצה אלא תאנים דמחוסרים מלאכה גדולה אבל לענין מעשר אפי' לא נחסר אלא מלאכה קטנה דבלא זה ראויה לאכול אעפ"כ נחשב ללא נגמרה מלאכה והראיה ממתני' דלאו דוקא אם רוצה לעשות מתאנים גרוגרות אלא קתני גרוגרות משידוש דאף אם רוצה גרוגרות עצמן לידוש נחשב לא נגמר מלאכה וכן כל הדברים אם רוצה לחדש דבר מעט נקרא לענין מעשר מוקצה דלא נגמר מלאכה:

כתב יד ב

א"ל רבי לר"ש ברי' להביא ולכך התיר לי' משום מוקצה וא"ל אין לך אסור משום מוקצה אלא תאנים וענבים בלבד. פי' תאנים שרוצים לעשות גרוגרות וענבים שרוצה לעשות צמוקין אסור משום מוקצה אפי' אחר שנעשה גרוגרות אבל לא מסתבר לחלק בתאנים גופא בין קודם שנעשה גרוגרות לאחר שנעשה גרוגרות:

אבל לענין מעשר כל הדברים יש להן מוקצה. פי' אם חשב לקצות אפי' כל הדברים נחשבים לענין מעשר דבר שלא נגמרה מלאכתו ומביא ראיה ממתני' **גרוגרות משידוש** משמע דלאו דוקא אם רוצה לעשות מתאנים גרוגרות אלא אפי' אם רוצה גרוגרות עצמן לדושן נחשבין ג"כ לענין מעשר דבר שלא נגמרה מלאכתו וכן לכל הדברים אם רוצה לחדש בהן איזה דבר:

כתב יד ב נוסח אחר

אבל לענין מעשרות כל הדברים יש להן מוקצה. פי' אפי' לא נחסר אלא מלאכה קטנה ובלא אותה מלאכה ג"כ היא ראויה לאכילה נחשב ג"כ לא נגמרה מלאכתה לענין מעשרות:

כתב יד א

שונה. פי' ת"ק דסבר דאין אוכלין עראי מן התחתון סבר העליונות צריכין לתחתונים דא"א לגמור למעלה אם לא גמר מקודם למטה אבל התחתון א"צ לעליון וחשוב בתחתונות שנשארו לגמר מלאכה ולכך אסר ת"ק לאכול עראי ודברי שונה האחרון זה ר' יוסי סבר אף התחתון צריך לעליון שאין התחתון נידש יפה עד שנגמר ונידש למעלה ולכך גם בתחתונות לא נגמר מלאכתן ומותר:

הדרן עלך כלל אמרו

כתב יד ב

עי' בנוסח אחר.} **ה"ג דברי שונה ראשון** פי' ת"ק שאמר לא יאכל מהן עראי פי' מתחתון סבר **העליון צריך לתחתון ואין התחתון צריך לעליון** פי' ולכן נחשב אצל תחתון גמר מלאכה:

דברי שונה אחרון פי' ר' יוסי שמתיר לאכול אף מתחתון סבר **אף התחתון צריך לעליון** פי' ולכך לא חשיב גמר מלאכה אצל תחתון שאין התחתון נידש יפה עד שידוש אף העליון:

פרק ב

הלכה א

כתב יד א

מתנה גבי יובל סבר דמתנה חוזרת ולכן משנתנו במתנה אינו קובע כמכר ור"י אומר אע"ג דבשארי דברים פליגין וסוברין דמתנה כמכר וכאן מודים:

מאי כדון. דיש חילוק ומפרש דמעשרות קבלו מאליהן ולכן הקילו במתנה:

וכאן ודאי. פירש במתני' בהך בבא דסיפא בשני בני אדם דלא מחלק מתני' אלא אלו אוכלין ופטורים ובעה"ש וחנות חייבים ודאי דאין שום חילוק אחר בפי' במתני'. ולכאורה בעה"ש והחנות הוי כמו שאם הי' אומר טלו והכניסו לבתיכם ושם דינו שמעשר דמאי. אעפ"כ כאן דיש הוכחה כנגדו שהאחרים אוכלין ופטורים דתלינן בוודאי לא ראו פני הבית גם בעה"ש וחנות מפרישין ודאי נמצא מוכח איפכא:

כתב יד ב

דאמר אין מתנה כמכר. פי' גבי יובל אמר דאין מתנה חוזרת ביובל:

א"ר יוסי ד"ה. פי' אפי' רבנן דאמרו מתנה חוזרת ביובל מודי הוא הכא לענין מעשרות דאין מתנה קובע:

מאיליהן קבלו עליהון את המעשרות. פי' מדרבנן לפיכך הקילו במתנה:

כתב יד א

לבתים. פירש רוב בני אדם אין מוכרין פירותיהן אלא מכניסין לבתיהם לצרכיהם וזה שעדיין מוליך הפירות ולא ראה עדיין פני הבית ולכך מותר לאכול עראי בשוק וכשמכניסין לבית מעשרין ודאי אבל במקום שרוב בני אדם מכניסין לשוק כבר נתחייב במעשר בשדה כשנתמרח ויכול לומר שהמוליך כבר עישר לכך אין מתקנין אלא דמאי. ומקשה אם מיירי מתני' במכניסים לבתים. קשה למה תנן אם אמר המעביר בשוק הכניסו לבית לא יאכל עראי וכו' הא בשוק קאי ואפשר לומר שלא נתחייב במעשר עדיין ומותר עראי ולהיתקן ודאי:

ומשני כיון שאמר הכניסו לבתיכם כו'. פי' דאם הי' חבר אומר כך היה מותר לאכול אפי' כשיכניסו לבית בלא מעשר דחבר יודע דבית קובע בודאי כבר הכניס החבר לתוך ביתו ועישר לכן גם בע"ה חוששים שמא הכניס לביתו ועישר עליה או שמא לא עישר והוי כאילו אמר בפירוש הכנסתי לביתי ועישרתי אך אינו נאמן על מעשר לכן אסור בעראי ומתקן ודאי ומסיים במה דפתח:

אבל במקום שרוב מכניסין לשוק. דאם אמר אפי' בפירוש שאין אני מהמוכרים לשוק אלא אני מכניס לביתי אינו נאמן ואסור לאכול עראי:

כתב יד ב

במקום שרוב מכניסין לבתים. פי' שרוב בני אדם אין מוכרין פירותיהן אלא מכניסין לבתיהם ולכך צריך לתקן ודאי שאני אומר עדיין לא הכניס פירותיו לחצר וא"כ לא נתחייב במעשר עדיין ובודאי לא עשר עליה:

אבל במקום שרוב מכניסין לשוק. א"כ כבר נתחייב במעשר כשהיו בשדה כשמרח לכך:

אינו מתקן אלא דמאי. שאני אומר שמא עשר:

ומקשי אם בשרוב מכניסין לבתים בדא תנינן אם אמר טלו והכניסו לבתיכם לא יאכלו מהן עראי פי' אפי' עודם בשוק ואמאי כיון שלא הכניס עדיין לחצר מותר לאכול מהן עראי וגם היה לו לתקן ודאי:

ומשני מכיון שאמר טלו והכניסו לבתיכם כמו שאמר טלו ואני הכנסתי לביתי ועשרתי על ידך. פי' דלכך אסור לאכול מהם עראי ואין מתקן אלא דמאי משום דאם היה חבר היה מותר לאכול בלא מעשר אפי' אחר שהכניסן לבית דכיון שאמר טלו והכניסו לבתיכם והוא יודע שהחצר קובע למעשר ע"כ לא נתן אא"כ הכניס תחלה לבית ועשר עליהן א"כ גם בע"ה אינו חושש שמא הכניס לבית ועשר עליה ולכך אינו מתקן אלא דמאי או שמא לא עשר עליה ולכן אסור לאכול מהם אפי' עראי והשתא מסיק למלתיה דלעיל דמוקי דווקא במקום שרוב מכניסין לבתים:

אבל במקום שרוב מכניסין לשוק אינו נאמן לומר לתוך ביתי אני מכניסן. פי' אפי' אמר בפירוש אני איני מוכר פירות אלא [אני] מכניס הכל לתוך ביתי אסור לאכול מהם עראי ואינו מתקן אלא דמאי:

כתב יד א

נתן. כל הני דחשיב אין דרכן לאכול בשוק אלא להכניס לבית ואילו הנותן הי' חבר הי' אסור לומר עד שהי' מעשר מקודם לכן בע"ה חושש שמא הכניס ועישר וכאילו אמר הכנסתי ועישרתי פ' לכן אף אם רוב מכניסים לבתים וזה האומר בשוק אעפ"כ הדין כמו שאמר טלו והכניסו לבתיכם כו':

היו שנים. פי' שאני אומר פירות שצוה לאכול בשוק עדיין לא הכניס לביתו ולא נתחייב במעשר ולזה שאמר טול והכניס חוששני שמא הכניס לבית ועישר ואסור לאכול עראי ומתקן דמאי. ועל זה אמר ר"י דגם מתני' מוכח כן דפירות אחת מתחלקות להמקבלין לכל אחד כדינו שהאורחים פטורים ובעל השער וחנות חייבים. **וע"ז אמר ר' יונה דרובה**.

לשון אדרבה ממתני' מוכח איפכא דכאן דמאי דקאמרת לזה שאמר טלו והכניסו לבית חייב כוונתך משום דמאי כדין דמתני' טלו והכניסו כו' מתקנין דמאי ואף דכאן חבירו הוי הוכחה להיפך דפטור דתלינן ודאי לא הכניס ולא נתחייב במעשר אעפ"כ אין דינו תחלה בחבירו רק כדין המבואר טלו והכניסו מתקנין דמאי:

כתב יד ב

נתן לו דבר מרובה כו'. פי' כיון שלחבר היה אסור לומר כן אא"כ עשר גם בע"ה אינו חושש שמא הכניס לתוך ביתו ועשר כו':

זה שאמר לו טול ואכול פטור זה שאמר לו טול והכניס לתוך ביתך חייב. פי' שאני אומר פירות שנתן לזה כבר הכניס לתוך ביתו ועשר ופירות שנתן לזה עדיין לא הכניס לתוך ביתו כלל ומקשי מתניתא אמרה כן:

בעל השער ובעל החנות חייב אלמא שבפירות (אחת) [דהיינו במקום אחד] יש חילוק לזה חייב ולזה פטור:

ומשני א"ר יונה כאן בדמאי כאן בודאי. פי' מתני' בודאי פי' שאצל כולם אני אומר שזה ודאי לא הכניס לבית ולא עישר עדיין ומה שזה חייב וזה פטור היינו מפני שלבעל השער הוא נחשב ביתו ונקבע למעשרות אבל לשאר בני אדם שהיו יושבין שם אין השער קובע אבל כאן בא להשמיענו אפי' בדמאי פי' שאין אנו יודעין אם הכניס אם לאו אנו מחזיקין בפירות א' [היינו במקום אחד] לזה בספק שמא הכניס ולזה בודאי לא הכניס:

כתב יד ב נוסח אחר

ה"ג א"ד יונה דרובה היא כאן דמאי כאן ודאי פי' אדרבה ממתני' איכא למידק איפכא כאן דמאי פי' הכא את אמר דלזה שאמר טלו והכניסו לבתיכם מתקן דמאי **וכאן ודאי** פי' דבמתני' משמע דבעל השער ובעל החנות חייבין להפריש ודאי מדלא מחלק ביניהן אלא אלו אוכלין ופטורין ובעל השער ובעל החנות חייבין משמע הא להפריש אין חילוק ביניהן ואף בעל החנות חייב להפריש וודאי אע"ג דנתן לו בתוך החנות והוי כאילו אמר לו טלו והכניסו לבתיכם אפ"ה מפריש ודאי אלמא משום דלהן אמר טול ואכול ומחויבין להפריש וודאי אין לחלק ביניהן ואף הוא חייב להפריש ודאי:

כתב יד א

ברשות. כלומר במתנה וה"ה במכר כשאינו מצרף:

ומשני במצרף. שאוכל ע"י צירוף. ופריך א"כ אפי' לזה שאמר לשון אמלא כרסי ג"כ נתחייב דהא בחליפין באו וחליפין כמכר ויחייב כשאוכל בצירוף ומשני באמת יש חילוק לזה שאמר לקוט עשרים תאנים אוכל על דעת שלעומת זה ימלא כריסו חבירו

מפירותיו והוי מקח וכשמצרף קובע אבל זה שאמר סתם ואני אמלא כרסי לכתחילה לא נתכוין שיאכל רק להגיס לב חבירו שיאכל מנין התאנים שצוה ואפי' אוכל אח"כ נחשב רק כאוכל מחמת מתנה:

כתב יד ב

ואין אדם אוכל א' א' ברשות ופטור. פי' במתנה ואפי' במכר:

ה"ג אפי' הממלא כריסו יהא חייב ואינו חליפין. פי' הלא חליפין כמכר ומכר קובע לענין שלא יצרף:

להגיס את לבו שיאכל אצלו. פי' ולכך אפי' אוכל אח"כ אינו נחשב אלא למתנה בעלמא אבל לאוכל במינין שאם לא הי' אומר לו שימלא את כריסו אצלו לא היה אוכל א"כ נחשב גבי' מכר ולכך אם צירף חייב:

כתב יד א

חבר לחבר. המקבל צריך לעשר למ"ד הטעם דלא נחשדו לתרום שלא מן המוקף מש"ה זה חבר המקבל צריך לעשר ולמ"ד הטעם שיעשר המשלח שלא להאכיל לע"ה טבל וזה המקבל [הואיל שהוא] חבר בודאי לא תרם המשלח וחייב המקבל לעשר. ומקשה הירושלמי על לשון הגמרא שהתחיל בדין חבר דאמר צריך לעשר אח"ז אמר אבל בע"ה ומשני בשביל שלפעמים מעשר ע"ה קאמר הדין כאילו הי' חבר:

כתב יד ב

ה"ג האומר לחבירו צא ולקוט לך עשרים תאנים משלי כו':

ה"ג מדברי שניהם נלמד חבר ששלח לחבר צריך לעשר. פי' החבר ששלחו לו:

מ"ד לא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף. פי' א"כ בוודאי לא עשר החבר ששלח:

וזה החבר צריך לעשר. פי' זה החבר שאוכל צריך לעשר:

ומ"ד מוטב שיתרמו שלא מן המוקף ולא להאכיל לע"ה טבלים. א"כ דוקא בע"ה **וזה חבר**. פי' אם המקבל חבר אזי בוודאי לא תרם שלא מן המוקף וצריך החבר לעשר:

הכא את עביד ליה חבר. פי' מדקרי ליה חבירו משמע שהוא חבירו של חבר:

והכא קרי ליה עם הארץ. דאמר לא יאכיל לע"ה טבלים:

כתב יד א

א"צ לעמוד. דחזקה שליח עשה שליחותו ומקשה מ"ט גבי עירוב דאמר ר"א צריך לעמוד דלא אמרי' חזקה:

ומשני כאן בגדול. האו' אני מעשר אבל בעירוב הטעם מחמת שהמוסר העירוב הוא קטן וכו':

כאן. פי' שאומר בעצמו אני אעשר בודאי רצונו לקיים דמי הכריחו אבל התם שמבקשים ממנו שיערב דהיינו שיקבל חיישינן אף דהבטיח אולי לא רצה להעיז פניו לכן צריך לעמוד עליו ולפ"ז במעשר כשמבקש שיעשר צריך לעמוד ובעירוב א"א מעצמו אני אערב על ידך א"צ לעמוד:

כתב יד ב

האומר [**לחבירו**] **אני מעשר על ידך אינו צריך לעמוד עמו**. פי' דחזקה שליח עושה שליחותו:

ה"ג תמן תנינן השולח עירובו ביד חש"ו אין עירובו עירוב ואם אמר לאחר לקבלו ממנו הרי זה עירוב אר"א וצריך לעמוד עמו. פי' אלמא דאין חזקה וכו':

ה"ג באומר אני מעשר על ידך. פי' שהוא מעצמו אמר כן הלכך אמרינן בוודאי יעשה דאם לא היה בדעתו לעשות לא היה אומר אבל:

תמן באומר ערב על ידי. פי' שהוא מבקש ממנו שיערב על ידו חיישינן שמא יחזור ולא יערב אפי' אמר לו בפירוש שיערב חיישינן שמא מתוך שלא יכול להעי אמר כן ואח"כ חזר לפיכך צריך לעמוד עמו:

ה"ג הדא ילפא מן הדא באומר לו אני מערב על ידך שא"צ לעמוד עמו והדא ילפא מן הדא שאם אמר לו עשר על ידי שהוא צריך לעמוד עמו. צריך להראות לו את הכלכלה. פי' איזו כלכלה נתן לו רשות ליקח:

כתב יד א

צריך להראות איזו כלכלה. נתן לו רשות ליקח ומפרש השיעורין א"א כלכלה סתם ד' קבין כו':

ר"י בעי למעשרות. אף למעשרות א"א כלכלה סתם. והי ד' קבין. והשתא לפי דעת הנותן אם נתמלא ד' קבין נקבע למעשרות ואף אם דעת המקבל ליקח בכלכלה גדולה סאה ע"י מקח אעפ"כ אמרינן דתלוי בנותן וכן להיפך אם הנותן צוה למקבל [ליקח] כלכלה גדולה סאה אין נקבע עד שימלא סאה אע"ג דהמקבל לקח בקטנה כו' או למידת הדין דהיינו לענין גזילה אבל למעשר אפשר דאזלינן בתר המקבל:

הדא מדקתני בע"ה וחנות חייב והאחרים הנמצאים שם פטורים דלהם אין טובל:

כתב יד ב

וכמה היא כלכלה. פי' בסתם:

ר' יונה בעי למעשרות את אמרת. פי' אף למעשרות דהיינו אם אמר לו כלכלה סתם ולקח בכלכלה גדולה סאה אעפ"י שבדעתו ליקח עוד כיון דאמרינן דסתם כלכלה גדולה היא סאה מכיון שלקח סאה כבר נקבע וכן בקטנה וסתם:

או למדת הדין. פי' באיזו כלכלה יקח:

כתב יד א

א"ר לעזר ר"י דמתני' דאמר בעה"ש וחנות ג"כ פטורים עד שישנו מקומן דבמקומן בוש לאכול ור"נ אמרו דבר אחד:

הוינן סברין מימר מה פליגין. ר' נחמיה דוקא בחצר שבוש בכולה סבר דאינו קובע הא מקצתה בוש ומקצתה ל"ב לא פי' בזה סבר ר' נחמיה אף מקום הבוש קובע אבל מה דאמר ר' יהודה ור' נחמיה אמרו דבר אחד ור"י סבר במתני' דאף דבמקצתו אינו בוש מ"מ במקום שהוא בוש אינו קובע ופטור:

כתב יד ב

הדא אמרת שביתו טובל לו כו'. פי' מדקתני במתני' בעל השער ובעל החנות חייב משום שכבר נקבע למעשרות אבל שאר בני אדם היושבין שם פטורין דלהם לא קבע החנות כו':

בחצר שהוא בוש לאכול בכולה. פי' הא דאמר ר' נחמי' דדוקא בחצר שהוא בוש קובע היינו דוקא שהוא בוש בכולה אבל אם בוש במקצתה אפי' אותה המקצת שהוא בוש אינו קובע:

כתב יד א

כיחור. פי' דאינו תלוי קביעות החצר באינו בוש לר' יהודה אלא אפי' בוש מצי סבר דקובעת והכא היינו טעמא דמותר לאכול כשאינו מחזיר פניו משום דהן פטורים והוא יושב עמהן נחשב כאילן שנטוע בגינה ובגינה אוכלין כדרכו אבל כשמחזיר פניו חייב דהוי כאילן העומד בגינה ונוף נוטה לחצר דאוכל אחת אחת ופטור. ואם צירף חייב ומפרש:

ע"ד דר"י. הא דקתני בהחזיר פניו חייב היינו באינו אוכל אחת אחת רק ע"י צירוף אבל אם היה אוכל אחת אחת היה פטור כמו ביחור הנוטה לחצר אך דוקא אם אכל ברשות הכל כלומר שלא חלק עצמו מן החבורה אז הוי הוא דומיא דיחור הנוטה לחצר אבל אם חלק עצמו מהם אז הוי כפירות המונחים בחצר בעינה ואז חצר אוסר אפי' אחת אחת דלא דמי ליחור וכן נמי בשייר ששייר מן הפירות אצל השותפים והוי כיחור. אבל א"ל שייר הוי כפירות מונחים בחצר ואז אפי' אחת אחת אסור:

על דעתי' דר"א. דלא מדמי ליחור אלא אם בוש לאכול אין חילוק באוכל אחת אחת או צירף וכן ברשות הכל ושייר או לא הכל חדא. **דתני**. פי' עלה דר"מ דאמר במתני' עד שיגיע למקום השביתה עלה תני אפילו שבת בשני:

כתב יד ב

עשו אותה כיחור שהוא נוטה לחצר שאותו יחור אסור ע"י צירוף ושאר האילן מותר כן הכא אותו שהחזיר אסור לאכול ואותן העומדים כאן מותרים:

עי' בסוף הפרק הוספה לזה.}**ע"ד דרבי יוחנן באוכל אחת אחת פטור**. פי' כיון דמדמי לי' ליחור וביחור אינו חייב אלא אם אוכל ע"י צירוף אבל באוכל א' א' פטור וכן נמי הכא אינו קובע אלא א"כ אוכל ע"י צירוף וברשות הכל ובמשייר פי' דכיון שנטל רשות ישייר גם להם פירות הוי כמו יחור שנוטה לחצר והאילן עומד בגינה אבל אם לא ישייר מהם או שלא נטל רשות מהם הוי כמו אילן הנטוע בחצר ואפי' אם אוכל אחת אחת חייב:

ע"ד דר"א. פי' דלא מדמי ליה ליחור אפי' אוכל אחת אחת חייב:

אפי' אינו אוכל ברשות הכל כו' פי' אין חילוק בין אם אוכל אחת אחת בין אם צירף בין ברשות הכל או לאו בין שייר בין לא שייר:

כתב יד ב נוסח אחר

א"ר יוחנן דברי ר' יהודה עשו אותו כיחור שהוא נוטה לחצר פי' דאינו תלוי קביעות החצר באינו בוש לאכול בתוכה לר' יהודא אלא אפי' בבוש מצי סבר דקובעת והכא היינו טעמא דמותר לאכול כשאינו מחזיר פניו משום דהן פטורין והוא יושב עמהם נחשב לו כאילן שנטועה בגינה שאוכל כדרכו ופטור אבל כשמחזיר את פניו להכי חייב דהוי כאילן הנטועה בגינה ונופו נוטה לחצר דאוכל א' א' ופטור ואם צירף חייב ומפרש ע"ד דר' יוחנן הא דקתני ואם החזיר את פניו חייב היינו באינו אוכל א' א' אבל אם היה אוכל א' א' פטור כמו יחור הנוטה לחצר ודווקא באוכל ברשות הכל אז הוי דומיא דיחור הנוטה לחצר. אבל אם אינו אוכל ברשות הכל הוי כפירות המונחים בחצר דאפי' א' א' אסור לאכול:

ודוקא בשיור פי' ששייר גם להם אז נחשבת כאחת והוי דומיא דיחור אבל אם לא שיור להם אז הוי כפירות המונחים בחצר ע"ד דר"א דאמר מש"ה בהחזרת פנים חייב משום שאינו בוש לאכול שם אפי' אכל א' א' ברשות הכל ושייר חייב דכיון שאינו בוש לאכול שם נטבל כו':

הלכה ב

כתב יד ב

דתני עליה. פי' עליה דר"מ אמר עד שמגיע למקום השביתה עליה אמר אפי' שבת בשני:

כתב יד א

הכל מודים. אפי' ר"מ דסבר שביתה טובל מ"מ לינה אינה טובל והעם מגלגל בלינה כלומר אינה קובע קביעות גמורה שיהא מקום נוח ויפה ורחבת ידים רק מגלגל עצמו פעם כאן פעם כאן אבל אין מגלגל בשביתה כשרוצה לשבות שובת במקום קבוע וראוי ולכך הוי שביתה קביעות גמורה לטבול למעשר ומקשה:

כתב יד ב

הכל מודים בלינה שאינה טובלה. פירש אפי' ר"מ דאמר מקום השביתה טובלת מודי דמקום הלינה אינו טובלת:

מגלגל בלינה. פי' פעם כאן פעם במקום אחר הלכך לא נחשב קביעות:

אבל אינו מגלגל בשביתה. לשבות במקום שאינה יפה הלכך הוי קביעו:

בכ"מ [אדם לן] פי' לא איכפת ליה באיזו מקום מש"ה לא הוי מקום קביעות אבל לא בכ"מ הוא שובות וא"כ כששובת הוי מקום קביעות:

כתב יד א

דא"ר יהושע אם לנו כאן. אלמא דלינה טובל:

ומשני ר"י דעתו נקיה פי' דאף בלינה מקפיד שיהא מקום מנוחה:

ופריך וכל העולים שוטים:

אלא ר"י דלוויתה בהדיה כלומר דיכול לילך אף בלינה עד שיגיע ללון במקום יפה כרצונו אבל שאר בני אדם דלית אלווייתיה ויראים לילך בלילה שיגיעו למקום מובחר ללין לכך מגלגלין עצמן ללין בכל מקום ולכן לא קובע לטבול. ופריך ממתני' דקתני הרוכלין קובע במקום הלינה ומשני רשב"ל דמתני' ברוכלין כאלו שנוסעים רק בד' או ה' עיירות הסמוכות לבתיהם שבלילה יכולים לבוא לישן בביתם הלכך אצלו הוי לינה קובע דבודאי מקום יפה מצאו דאל"ה היו חוזרים לביתם:

כתב יד ב

לבני חיל. פי' שם מקום:

אם לנו כאן חייב לעשר. פי' אלמא דמקום הלינה קובע:

רבי יהושע דעתו נקיה פי' ואינו יכול ללין אלא במקום יפה הלכך לגביה הוי מקום לינה קובע:

דלווייתיה שכיחא. פי' הלכך אינו נזקק ללון כאן ולכך בוודאי בירר לו מקום יפה ללון ולכך לגביה מקום לינה קובע אבל שאר בני אדם דלית אלוותי' שכיחא ולכן הוא מוכרח לגלגל בלינה ולכך אין הלינה טובל לשאר בני אדם:

ה"ג עד שהוא מגיע למקום הלינה. פי' אלמא דלינה טובל:

ומשני ר"ש בן לקיש משום ר' יהושע כגון אילין כו'. פי' כיון דיכלו לילך ללון בביתם ולא הלכו מן הסתם ביררו להם מקום יפה ולכך נחשב להם מקום הלינה קביעות הלכך טובל:

כתב יד א

תני רבי חלפתא. קאי על ר' יהודא דמתני' דאמר ברוכלין הבית הראשון טובל והטעם שאדם רוצה להסיר משאו תיכף בבית הראשון דכיון דהוא רוצה ללון באותו המקום רצונו אף בבית ראשון לכך טובל:

כתב יד ב

תני ר' חלפתא בן שאול שאמר כו'. פי' הוא על ר' יהודא שאמר במתני' הבית הראשון הוא ביתו ומפרש הטעם שאדם רוצה לפלה עסקיו בבית ראשון וללון שם ומכיון שרצה תיכף נטבל כמו לר"מ ברצה לשבות:

הלכה ג

כתב יד א

מה אנן אם מכלכלה הפריש תרומה:

ד"ה אסור. אפילו חכמים מודו בפירוש דמתני' דהתרומה טובל למעשר **אם בזיתים על השמן ד"ה מותר**. דאיך יכול התרומה לטבול דאפילו בדיעבד אין תרומתו תרומה אלא כי פליגי בזיתים ועתיד לדורסן דלכתחילה אין תורמין ובדיעבד תרומתו תרומה. **ראשון**. ומבעי מעשר ראשון אם טובל שיהא אסור לאכול עד שיפרוש שני ופריך ה"ד **אם בכרי שנתמרח**. והפריש תרומה גדולה ומעשר ראשון:

ד"ה **אסור** אף חכמים מודו דנטבלה מכח תרומה גדולה דהוי כמו כלכלה דמודי חכמים:

כתב יד ב

אם בכלכלה של תאנים ד"ה אסור. פי' אפי' לר"א כדקתני במתני' **אם בזיתים על השמן ד"ה מותר**. שהרי אין תרומתן תרומה:

אלא כי אנן קיימינן וכו' אם בכדי שנתמרח פי' והפריש אח"כ תרומה גדולה ואח"כ מעשר ראשון:

ד"ה אסור. פי' דהוי כמו כלכלה של תאנים דאפי' ר"א מודי וכבר נטבל מכח תרומה שהפריש:

כתב יד א

אם במעשר ראשון שהקדים בשיבלין:

ד"ה מותר. אפי' לר"א דאפי' אם תרם אינו תרומה כמו בזיתים על שמן:

אלא כו' א"ת למפרע נטבל. פי' לרבנן דסברי דלכתחילה לא טבל התרומה כיון דהי' דעתי' לדורסן אעפ"כ השתא דנמלך להניחן כמו שהן והוי למפרע נגמרה והוי תרומה דנעשו למפרע תרומה אלא כי איבעי לן:

אם נאמר מכאן ולבא. טובלת דהיינו בשעת הפרשה היה נגמרה מלאכה וכאן דבשעת הפרשה לא טבלה לרבנן דהא עתיד הי' לדורסן אף על גב דנמלך לא אמרינן דהוי למפרע תרומה שיטבול וכהיום שהפריש מעשר ראשון מבעי לן אם מעשר ראשון טובל לשני דהא המעשר הוי מדבר שנגמרה מלאכתו:

כתב יד ב

אם במעשר ראשון שהקדימו בשיבלין ד"ה מותר. אפילו לרבנן דבשיבלין אפי' תרומה אינו טובל כמו בזיתים על השמן אע"ג דתרומתו תרומה כיון שלא נתחייב כלל ונמלך להניחן כמו שהן והפריש ממנו מעשר ראשון:

אין תימר למפרע נטבל פי' לרבבן דסברי שאין תרומה טובלת בדבר שלא נגמרה מלאכתו וא"כ בתחילה כשהפריש ממנו תרומה לא נטבל:

ואין תימר. השתא שנמלך להניחן כמו שהן:

למפרע נטבלו. ליכא למיבעי מידי שהרי מכח תרומה נטבלה:

ואין תימר מכאן ולבא טובלת. פי' דאין התרומה טובלת אלא אם בשעה שהפרישה כבר נגמרה מלאכתו אבל אם בשעה שהפרישה לא נגמרה מלאכתו אף שאח"כ נגמרה מלאכתו אין התרומה טובלת וא"כ הכא לא נטבל מכח התרומה שהרי בשעה שהפרישה היה בדעתו לידרוך וא"כ לא נטבל בשעת הפרשה ואפי' אח"כ נמלך להניחה כמו שהיא לא נטבלה מחמת התרומה ומיבעי ליה אם מעשר ראשון טובל וה"ק:

ואין תימר מכאן ולבא ראשון הוא שטובל. פי אינו יכול לטבול אלא מחמת ראשון אם הוא טובל ולכך מיבעי' ליה:

כתב יד א

עראי דאמרינן כבר נטבלו ושמא הפריש תרומה ומעשרות לכן מתקן דמאי כו'. **וקשיא לרבנן ממ"נ דהפסק שלהם סותר זה את זה**:

ותירץ ר' יוסי אוכל עראי דלא נגמרה מלאכתו ומתקן דמאי שיודע שביתו של לוקח יטביל לפיכך אם המוכר חבר היה חייב להפריש מקודם ואם הוא ע"ה חיישינן שמא הפריש המוכר לכן אינו מתקן אלא דמאי:

כתב יד ב

אסור לאכול מהן עראי ומתקן דמאי פי' דאמרינן כבר הוטבלו למעשרות ולכך אין מפריש אלא מספקן:

ה"ג אוכל מהן עראי ומתקן דמאי ר' יוסי ר' הילא כו' אוכל מהן עראי ומתקן דמאי:

וקשיא אם אוכל מהן עראי לתקן ודאי. פי' שאם אתה אומר שמותר לאכול מהן עראי ע"כ דלא חיישינן שכבר הוטבל וא"כ בוודאי לא הופרש ולתקן ודאי:

ואם מתקן דמאי ע"כ תלינן שכבר הוטבל ואמרינן שמא כבר הפריש א"כ יהא אסור לאכול עראי דשמא לא הופרש וכבר נטבל. **ה"ג ומתקן דמאי מתוך שיודע שביתו טובל** פי' שביתו של לוקח יטבל וחייש שמא לא יפריש:

והפריש תרומה משעה ראשונה. פי' אם היה חבר היה חייב להפריש וא"כ בע"ה חיישינן שמא הפריש ואינו מפריש אלא דמאי:

כתב יד ב נוסח אחר

אסור לאכול מהן עראי משום דמקח טובל אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו ולהכי מתקן ודאי משום דלחבר אמרינן כיון שנטבל ברשותו ודאי הפריש לכך בע"ה מפריש מספק דר"מ:

וחכ"א אוכל מהן עראי דאין מקח טובל בדבר שלא נגמר מלאכתו ומתקן דמאי כדמפרש לקמן כיון שיודע שביתו טובל מפריש תחלה פי' בחבר ולכך בע"ה אינו מפריש אלא מספק:

כתב יד א

בכלכלה אמתני' קאי דפליגי ר"ש ורבנן בכלכלה תאנים אם טובל התרומה למעשרות ומפרש דלאו דוקא קתני כלכלה תאנים דה"ה שארי פירות דבכלכלה השיעור לטבול משילקט כל צרכו וכיון שהפריש תרומה בודאי לא ילקוט יותר לתוך הכלכלה דיערב טבל בחולין. ור"ש סבר דתרומה אינו טובל:

כתב יד ב

בכלכלה של כל דבר היא מתניתא. פי' דלאו דווקא תאנים אלא אפי' כל דבר דבכלכלה השיעור ליטבול משילקט כל צרכו וכאן כיון שהפריש תרומה בוודאי ליקט מתחילה כל צרכו דאי אפשר אח"כ לערב טבל בחולין:

ר"ש מתיר. דסבר שאין תרומה טובלת מק"ו כו':

כתב יד א

מה פליגין. אמתני' דפליגי ר"מ ור"י דר"מ סבר מקח טובל לאכול אפי' אחת אחת ור"י סבר דוקא ע"י צירוף היינו כשהמוכר נותן להלוקח בעצמו אבל אם הלוקח לוקט בעצמו מודה ר"מ באוכל אחת אחת דפטור:

כתב יד ב

מה פליגין ר"מ ור' יהודא דר"מ סבר מקח טובל אפי' לאכול אחת אחת ור' יהודא סבר דוקא ע"י צירוף בלוקט ונותן לו:

כתב יד א

כשם. שחולקין במקח כך חלוקים ר"מ ור"י בחצר:

דאר"י. ששלשתם דינם שוה ור' אמי פליג ואמר:

המחוור חצר בית שמירה. לשון שהוא מן התורה ולכך כ"ע מודו דאפי' אחת אחת טובל מלאכול:

כתב יד ב

כשם שחולקין כאן. פי' גבי מקח:

כן חולקין גבי חצר בית שומירה דא"ר יוחנן כו' אינה תורה פי' ולכך הקילו לאכול אחת אחת:

המחוור שבכלן זו חצר בית שומירה ולכן בחצר אפי' א' א' חייב:

כתב יד א

בנותן לבנו. כיון כשהמוכר לוקט ואוכל אין המקח קובע באחת אחת והעיקר דאוסר אחת אחת מחמת דנותן מה לי נותן לבנו דמה מעליותא כשהוא נותן שיהא טובל אחת אחת:

ר' יודן בעי. היכי מיירי פלוגתייהו. ופשוט לכאורה רבי מנא ממתני' **גינת וורדין**. הוא דבר יוקר מאוד ושם מן הסתם לא יכנס הלוקט בעצמו ללקוט דאמר לי' המוכר שיקלקל הוורדים:

כתב יד ב

אין אתה מודה לי בנותן לבנו שהוא פטור. פי' כיון דמשום מקח לחוד אינו חייב אם לא היה נותן לו ולכך מקשי מה איכפת ליה בנתינה מה לי הלוקט ונותן לבנו כו':

מה חמית מימר פי' דמיבעי ליה אם בלוקט ואוכל דוקא פטור או אף בנותן לו:

גינת וורדין בלוקט ואוכל פי' כדמפרש לקמן דבוודאי לא נתן לו ליכנס לתוכה:

דו אמר לי' וכו' מתני' פליגא על הוויה דר' מנא. פי' מה שמביא ראיה מגנת וורדין שאף בנותן לו פטור משום דגנת וורד וודאי לא נכנס לתוכו שמא יקלקל את הוורד משמע דאינו נקרא גינת [וורד] אלא כשיש בתוכו וורד ובמתני' משמע דאף באין בתוכו וורדין נקרא גינת וורד:

אפי' כ"ש קנה. פי' דהוי חזקה:

אפי' שלא על מנת פירש אפילו בלא תנאי היה אוכל מן התורה:

לכן צריכה פי' דבא להשמיענו אפי' היתה עמו אינו נעשה כמקח ליטבל כיון שאף בלא תנאי היה אוכל מן התורה:

הלכה ד

כתב יד א

מתני'. דלדבריו משמע גינת ורדים כמשמעו שהי' שם ורדים ורבי מנא פירש של גינות וורדים. רק שהיו נקראים כך על שמן שהי' שם פעם אחת ובאמת כעת לא היו שם ויכול הלוקח ליכנס דר' מנא אמר במוכר כרם או פרדס אעפ"י שאין שם כו':

מגרגר. אמתניתין דקתני כשקונה אשכול מגרגר ואוכל כדי שלא יצרף:

כתב יד ב נוסח אחר

בלבסים. צ"ל בכלומיס. והוא מין תמרים

כתב יד א

ומפרש אחת אחת. גרגר יחידי דוקא רשאי:

אבטיח. דמתני' קתני ובאבטיח סופת לשון שובר ממנו ולא מפרש השיעור ומפרש הירושלמי **אפילו כל שהוא**. שספת לא יחתוך עוד עד שיאכל את הכ"ש ראשונה ואם חתך עוד כ"ש חייב במעשרות. ולכן:

בעי ר' יונה אף ברימון כן. דלא מפורש שיעור רק פורט ואוכל אם פירושו ג"כ שפירט ממנו אפי' כל שהוא לא יפרוט עוד:

כתב יד ב נוסח אחר

ה"ג מגרגר אחת אחת והולך ואוכל א"ל ר' חייא בר ווא וכן ר' יוחנן הוי עביד תני בשם ר' יוסי אבטיח שספת בו אפי' כ"ש פי' דבמתני' קתני באשכול מגרגר ומפריש אחת אחת פי' גרגרים ובאבטיח קתני סופת ולא מפרש השיעור ומייתי ברייתא דבאבטיח אין חילוק דאפי' חתך כל שהוא אסור לחתוך פעם שני עד שיאכל את הראשונה ואם חתך הוי צירוף וחייב במעשרות ולכך מיבעי לי' לר' יונה **אף ברימון כן** דברימון קתני במתני' פורט ואוכל ולא נתן שיעור ומיבעי אי גם ברימון אמרינן אם חתך אפי' כ"ש

וחתך אח"כ חייב לעשר דהוי צירוף. **ה"ג את שיש לו רשות להניף ואיזה זה הפועל רשב"י אומר עד איכן דקדקה התורה כו' עד ופועל עושה במלאכתו ואוכל ופטור מן הגזל ואח"כ גרסינן איסי בן עקביא אומר בשאר כל אדם הכתוב מדבר אלא בשעת הנפת מגל ואח"כ גרסינן כתיב לא תחסום שור בדישו:**

כתב יד א

על מנת. במתני' קתני אם אתה אומר לו על מנת שיאכל תאנים אוכל ופטור ופריך הא פועל אוכל מן התורה ומתרץ לכן צריכה בא לאשמעינן אף שאוכל בתנאי שהתנה בפירוש ולהוי כמקח ויטבול אעפ"כ לא טבל כיון דבאמת התנאי בחינם. דהא אוכל מן התורה:

כתב יד א

תמן תנינן. ומפרש המלאכות השייכות ליד ולרגל ולגופו. ור' יוסי פליג דוקא דומיא דשור שיהא עוסק בכולו:

תני דיש. כל הנך ברייתות מפורשות כן במסכת בבא מציעא:

כתב יד ב

ה"ג הרי זה אוכל ומפריש בידו אוגד בגופו וסמיך על כתיפו טוען:

ה"ג וברגליו ובגופו כשור מה שור עושה בידיו וברגליו ובגופו אף כל שעושה בידיו וברגליו כו':

ה"ג תני דיש מה דיש מיוחד שהוא בשעת גמר מלאכה ופועל אוכל בו אף כל שהוא בשעת גמר מלאכה פועל אוכל בו יצא המנכש בשומתו ובבצלים והעודר תחת הזיתים והמסכך בגפנים הואיל ואין גמר מלאכה אין פועל אוכל בו ותני דיש מה דיש שהוא גידולו מן הארץ פועל אוכל בו אף כל שהוא גידולו מן הארץ פועל אוכל בו יצא החולב והמגבן והמחביץ שאין גידולו מן הארץ אין פועל אוכל בו. דיש מה דיש שלא בא לזיקת המעשרות פועל אוכל בו אף כל שלא בא לזיקת המעשרות פועל אוכל בו יצא הבודל בתמרים ובגרוגרות הואיל ובא לזיקת המעשרות אין פועל אוכל בו דיש מה מה דיש שלא בא לזיקת חלה פועל אוכל בו אף כל שלא בא לזיקת חלה פועל אוכל בו יצא הלש והמקטף והאופה כו':

כתב יד א

כי תבוא. רשב"י דריש דוקא שפועל אוכל ולא כל אדם והפועל נמי ע"י קיטוף ולא בכלי ואיסי בן עקביא פליג ואמר אף כל אדם אוכל באותו זמן שיש פועלים בשדה וצריך להיות הגירסא איסי ב"ע אחר רשב"י:

כתב יד ב

עד כדין הנפת מגל גדולה מלאכה כו': **עד מיוחד**:

כתב יד א

אח"ז גרסינן כתיב לא תחסום שור בדישו:

כתיב שור בדישו. הוא תלוש ובאדם כתיב קמת רעיך הוא מחובר:

אי מה כאן. אף באדם יהא עובר בל"ת ויהי' התנאי בטל אם התנה שלא לאכול מפני שאין בהם דעת והוי דומיא דשור:

כתב יד ב

ה"ג אין לי אלא שור בתלוש. פי' דכתיב בדישו שהוא תלוש:

ואדם במחובר. דכתיב בקמת רעך שהוא מחובר:

אדם מהו שיאכל בתלוש כו' אינו דין שיאכל בתלוש שור מהו שיאכל במחובר כו' אי מה כאן בלא תחסום. פי' גבי שור:

אף כאן בלא תחסום. פי' אדם שיהא עובר בל"ת ת"ל לא תחסום שור בדישו שור בלא תחסום ואין אדם בלא תחסום:

כתב יד ב

מכאן אמרו קוצץ אדם ע"י בנו ובתו הגדולה כו':

כתב יד א

לא צריכה. אמתני' קאי אם אינו אוכל ד"ת מחמת תנאי הוי כמקח וטובל אבל הא קשה אף כשאוכל מן התורה אולי משום זה לא פטור ממעשר. ומשני דמוכח לקמן מכנפשך מה אתה אוכל ופטור אף נפשו של פועל אוכל ופטור ואין חיוב התורה קובע כמקח:

כתב יד ב

ה"ג לא צריכה באינו אוכל מן התורה. פי' אם אינו אוכל מן התורה ואמר על מנת פשיטא לי שהוא טובל במקח אבל הא קשיא האוכל מן התורה נמי ליטבל כמקח דזה ג"כ בעד השכירות שלו והוי כמו מקח:

ומשני התורה פטרתו:

כתב יד א

תמן תנינן. ומקשה אהדדי דמשמע דוקא כשעוסק במין אחד לא יאכל ממין אחר אבל מאותו המין אוכל ואפי' בייחור אחר מאותו המין:

ותני עלה הי' עושה כו' לא יאכל ביחור אחר. משמע אפילו מאותו המין ומשני הא דמחלק דוקא בשני מינים אפילו ביחור אחד אעפ"כ אסור לאכול ממין אחר:

אתרוג. מין עשב נתן לבהמה מקודם לאכול כדי שתהא שבע מלאכול בשעת דישה מדבר טוב:

כתב יד ב

ה"**ג בענבים לא יאכל בתאנים**. משמע הא בענבים יאכל:

ותנינן הי' עושה בלבסים לא יאכל בבנות שבע בבנות שבע לא יאכל בלבסים. משמע הא בבנות שבע יאכל:

ותני עלה הי' עושה ביחור זה לא יאכל ביחור אחר. משמע אפי' מאותו המין עצמו לא יאכל ביחור אחר:

ומשני לא צריכא אפי' שתיהן ביחור אחד. פי' אם שתיהן ביחור אחד דמאותו המין מותר לאכול אבל ממין אחר אעפ"כ אסור לאכול:

כתב יד ב

ה"**ג כנפשך שפטור מן המעשרות מה את אוכל ופטור כו'**:

כתב יד ב

ה"**ג ר' אבוהו אמר אתריגו לבהמין**. פי' ליתן אתרוג לפועלין לאכול תחילה כדי שיאכלו מעט מן הפירות שיעשו אח"כ או אתריגו מין עשב ואמר שיתן לבהמתו תחילה כדי שלא תאכל מן הפירות בשעה שהיא דשה:

כתב יד א

אשכול ראשון. דהאי להוי כמו קודם שיתחיל ואשכול אחרון כמו אחר גמר:

לסל דמין הסל אסור אבל אם הבוצר בעצמו מוליך לבית בתחלה כשנותן לסל משום הלכות מדינה כדין שומר ולבסוף כשמוליך אוכל כדין פועלין בתלוש שאוכלין קודם גמר מלאכה כדתנן הפועלין אוכלין בהליכתן מאומן לאומן והחמור בשעה שהיא פורקת:

כתב יד ב

אוכל פועל אשכול ראשון ואשכול אחרון. פי' דה"א אשכול ראשון הוא כמו קודם שיתחיל ואשכול אחרון הוי כמו אחר שנגמר קמ"ל:

נתנו לסל אסור. פי' מן הסל אין לו רשות ליטול ולאכול:

בשהיה הוא בוצר ואחר מוליך. פי' מש"ה אסור ליקח מן הסל אבל אם היה הוא קוצר והוא מוליך. מותר ליקח מן הסל בין בתחילה פי' אע"פ שלא הוליך עדיין:

אוכל משום הלכות מדינה. כדין כל השומרים:

ולבסוף פי' כשהוליך **אוכל משום פועלין** פי' כדין כל פועלין בתלוש שאוכלין קודם גמר מלאכה דתנינן:

הפועלין אוכלין בהליכתן מאומן לאומן כו':

ובחמור בשעה שהיא פורקת פי' אלמא דאוכלין פועלין כשעושין בתלוש קודם גמר מלאכה:

כתב יד א

מערים. לפוטרו ממעשרות דעשה אותו פועל בקציצה אחת ולכן פריך אם כשקיצץ ט' ואוכל אחת מה קמ"ל כן דרך הפועלים. ומשני קמ"ל דמותר לאכול אף אשכול האחרון:

ניחא. אמתניתין דקתני המחליף זה לאכול וזה לאכול דחליפין קובע כמו מקח ולכן חייבין במעשרות אלא זה לאכול וזה לקצות הא הוי מקח בדבר שלא נגמרה מלאכתו ומשני באמת מתני' כר"מ דמקח טובל כו':

הדרן עלך היה עובר

כתב יד ב

מערים אדם כו' להיות קוצר אחת ואוכל תשע פי' כדי שיהיו כפועלין ואוכלין מן התורה לפוטרן מן המעשר:

כתב יד ב

ניחא לאכול חייב. פי' מה דקתני במתני' זה לאכול וזה לאכול חייב משום דהרי מחליפין והוי כמקח אחר גמר מלאכה וכן זה לאכול וזה לקצות זה שלאכול יהא חייב אבל זה לקצות וזה לקצות חייב לזה פי' הא הוי קודם גמר מלאכה ומשני א' ר"א לעשר ר' מאיר היא כו':

פרק ג

הלכה א

כתב יד א

מקומו. בשעה שחונים במקום שעושים הקציעות אבל שלא במקומו חיישינן שמא יחזור ולא יעשה קציעות ואכל טבל למפרע ומקשה מחרובין דקתני מוריד ומאכיל ואמרינן עלה לקמן דתני בהמתו דאין דרך ב"א לאכול בשוק ובאמת גם לאדם מותר ולא חיישינן שמא יחזור מלכנוס לגג ונמצא כבר נגמר מלאכתן. ומשני חרובין מאכל בהמה ולכך הקילו אף לאדם דמדאורייתא פטורין ממעשרות ומפרש הטעם דמחלק רב דהוא אסור דבידו לחזור ולעשות קציעות אבל בניו אין בידם לחזור ולכך מותרים אף שלא במקומן:

כתב יד ב

אין אוכלין על המוקצה אלא על מקומן. פי' בשעה שהם על מקום שעושין קציעות דתו

לא חיישינן שמא יחזור ולא יעשה קציעות אבל שלא במקום מוקצה חיישינן שמא יחזור ונמצא אכל טבל למפרע ומקשי **והא תנינן החרובין עד שלא כינסן לראש גגו**. פי' דקתני התם מוריד לבהמתו ואוכל מפני שמחזיר את המותר ואמרינן עלה בגמ' דלא תני בהמתו אלא משום שאין דרך בני אדם לאכול בשוק אבל באמת מותר לאכול אפילו לאדם ואפי' הוא עצמו מותר לאכול מדקתני מוריד משמע אפי' הוא עצמו ולא חיישינן שמא יחזיר מלהכניס לראש גגו ונמצא שכבר נגמר מלאכה ואכל טבל למפרע ומשני **חרובין מאכל בהמה הן** פי' ולכך הקילו אפילו לאדם דמדאורייתא אין חייבין במעשרות כלל:

כתב יד א

ניחא. דבנו מפ' שלא מחמת שהתחייב אלא בני ביתו זו אשתו ואין לה עליו מזונות פי' [רק] ע"פ שמתחייב עצמו מדרבנן ונמצא להוי כמקח שטובל. ומשני כמ"ד יש מזונות לאשה ד"ת והוי כפועל ועוד משני אפי' אי אמרינן דהמזונות מחמת שהתחייב עצמו אעפ"כ לא הוי כמקח כשנותן מזונותיה בביתו דתני אין ב"ד כו' מדמי שביעית דהוי פורע חובו מד"ש אבל כשאוכלת בביתו לא הוי כפורע חוב וגם כאן לא הוי כמקח ולמ"ד יש לה מזונות אין לה ב"ד אפי' מדרבנן דאם היה לה ב"ד ליהוי כחמשה שדרין בבית א' שאחד נותן עירובו ודיו ופריך ותיהוי כמו פועל דאף שכירו ולקיטו נותן רשות ומשני באמת הורע כחה מפועל:

כתב יד ב

ה"ג הוא ע"י שהמוקצה תלוי בו אסור. פי' דחיישינן שמא יחזיר פניו שאין המוקצה תלוי בהן מותרין:

ה"ג ניחא בניו ובני ביתו. פי' שבני ביתו ג"כ מותרין והיא אשתו:

ואין לה עליו מזונות. פי' מתנאי כתובה ולהוי כמקח שטובל אפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו:

ומשני **כמ"ד יש מזונות לאשה ד"ת**. פי' ולכך אינו טובל כמו בפועל שאוכל מן התורה שאינו טובל אפי' בדבר שנגמרה מלאכתו ואפי' כמ"ד אין מזונות לאשה דבר תורה לא הוי כמקח:

כהדא דתני אין ב"ד פוסקין מזונות לאשה מדמי שביעית. פי' משום דהוי כפורע חובו מדמי שביעית:

אבל ניזונית היא אצל בעלה שביעית. פי' ולא הוי כפורע חובו וגם כאן לא הוי כמקח מה שאוכלת אצל בעלה ואפי' כמ"ד יש לה עליו מזונות פי' מן **אין לה עליו בית דירה** פירש אפילו מדרבנן:

כהדא דתני אנשים ששתפו שלא מדעת נשים שיתופן שיתוף נשים ששיתפו שלא מדעת אנשים אין שיתופן שיתוף. פי' ואם היה להם ביה דירה להוי כחמשה שדרין בבית א' שא' נותן עירובו ודיו:

ומקשי ויעשו כפועל שאינו עושה שוה פרוטה דאין עירובו [עירוב]:

ומשני הדא אמרת שלא עשו אותה כפועל שאין עושה שוה פרוטה. פי' משום דמעשה ידיה לבעלה לכך לא נחשב מעשה ידיה לכלום:

כתב יד א

תני. קאי על מתני' דקתני המוציא פועליו לשדה בזמן שאין להם מזונות אוכלין ופטורים ואמר אם הכניסן משדה לעיר נטבלו והטעם בתוספתא דהוי קביעות שלא יחזרו המותר:

כתב יד ב

תני וכלן שנכנסו משדה נטבלו. פי' דקאי על מתני' דקתני המוציא פועליו לשדה בזמן שאין להן עליו מזונות אוכלין ופטורין עלה קאי אם הכניס משדה לעיר נטבלו:

מתני' דרבי. פי' כדמפרש לקמן מדקתני במתני' המעביר תאנים בחצרו לקצות משמע הא שלא לקצות אלא לאכול במקום פטור אחר חייב אתיא כר' **דתני הביא תאנים מן השדה והעבירו בחצירו לאוכלן בראש גגו כו' עד לא לקצות** (**חייב**) **רבי** [**מחייב**] **ואח"כ גרסינן והדא דהני הביא תאנים בשדה לאוכלן בחצר שאינה משתמרת עד מאן תני רבי ואח"כ עולא בר' ישמעאל כו**':

כתב יד א

רבי יוחנן. דלעיל פליגי ר"י ורשב"ל תאנים שלקטן שלא לצורך השבת וקדשה עליהן השבת אר"י שבת טובל סבר כרבי דאמר דחצר טובל אע"פ שהכניס לתוכה שלא לאכול ורשב"ל אמר אינו טובל כר"י בר יהודא ומפרש לעולם ר"י:

כתב יד ב

ר' יוחנן כרבי ורשב"ל כר' יוסי ברבי יהודא. פי' דפליגי ר' יוחנן ור"ל לעיל גבי תאנים שלא לקטן לצורך השבת וקדשה עליהן השבת דא"ר יוחנן השבת טובלת אע"פ שלא לקט לצורך השבת וסבר כרבי דאמר גבי חצר אפי' שהכניס בחצר שלא לאכול בתוכה טובלת ור"ל דאמר גבי שבת אינו נטבל כר"י ברבי יהודא גבי חצר:

המחוור שבכלן חצר. פי' שהיא מן התורה ולכך החמירו בה יותר:

כתב יד א

דרך היתר מותר. דרך החצר שאינו יכול לטבול לפי שאינו רוצה לאכול כאן אלא בחצר שבטברי' מותר לאכול אף בחצר שבטברי' ואמר אתיא רשב"ל דאמר אין החצר שאינו

רוצה לאכול טובל (סבר) כר"י בר' יהודא דאמר כשמעביר דרך החצר אינו טובל כיון דלא רצה לאכול. **ואמר דרשב"ל רובה**. לשון עדיין רבותה ממנו. דרבי יוסי בר"י לא אמר אלא כשמעביר בחצר לאכול בראש גג דעומד במקום פטור אבל בחצר אסור לאכול אף לר"י בר"י ורשב"ל אמר אף בחצר שמעביר על דעת דרך היתר שלא לאכול אלא בחצר השני אף אם אוכל בחצר שהוא מקום חיוב פטור כיון דמתחלה מעביר שלא לאכול אלא בחצר השני ואמר דר"א אומר רבותא יותר משניהם דאמר מכיון דהתחיל דרך היתר. פי' אם מוליך פירות לחצר שיקבע שם רק קודם שבא לחצר התחיל לאכול מותר לגמור אח"ז אף בחצר:

כתב יד ב

מכיון שהעבירן דרך היתר. פי' דרך החצר שאינו יכול לטבול מפני שאינו רוצה לאכול כאן אלא בחצר שבטבריא מותר לאכול עד שמגיע לחצר שבטבריא:

אתיא דרשב"י כר"י בר' יהודא. פי' כמו דר"י ב"י אמר שאין החצר שאינו רוצה לאכול בה טובלת כן רשב"י אמר אין החצר שאין רוצה לאכול בתוכה טובלת:

רובה מן דריב"י. פי' עדיפא מדריב"י דריב"י לא אמר אלא בדעתו ורשב"י אמר אפי' הכניס לחצר מותר לאכול כל זמן שלא הכניס לתוך החצר שרוצה לאכול דהיינו כמו ראש הגג והכא אשמעינן אפי' למקום חיוב כמו חצר אפ"ה מותר לאכול כאן כיון שאינו חושב שיהיה שם לעולם:

מכיון שהעביר. פי' שרוצה להעביר דרך היתר מותר לאכול אפי' בחצר גופה שהיא מקום חיוב:

ר"א דרובא מן תרווייהון פי' דר"א עדיפא מן תרויהון:

דר"א אמר מכיון שהתחיל בהיתר. פי' אפילו התחיל קודם [שנכנס] לחצר והכניס לחצר שרוצה לאכול בתוכה מותר לגמור:

כתב יד א

ניחא. בשלמא הסל הכלי מצרף לאסור אפי' אחת אחת אלא מן המוקצה כיון דאינה מונחת בכלי ילקוט אחת אחת ומשני מוקצה כיון דמונח במקום אחת חשיב ככלי לצרוף ולאסור לאכול א' א' ממנו:

תני פליג עליה. מתני' דקתני השוכר הפועל לעשות בזיתים משמע במלאכה כזה דמותר לאכול ד"ת אך כשאמר על מנת לוכל זיתים אזי הוי מקח וקובע אם צירף ואמר רבי דמותר לאכול אפי' כדרכו כמבואר בפרק שני כל שהוא אוכל ד"ת אפי' אמר על מנת לא הוי מקח ואוכל אפי' בצירוף ופריך ה"ד הך מתני' דקתני לעשות בזיתים. אם ללקטן הא

אוכל מן התורה ולא מהני תנאי לאסור בצירוף ואם המלאכה בגופן של זיתים דהיינו באילנות לעדור בע"מ דאינו אוכל מן התורה דכן מפורש כל שאינו אוכל מן התורה כו' אלא כגון ששכרו לנכש והניכוש בזיתים שתולש זיתים מתוכן כדי שיתעבו הנשארים ופליגי בהך התלושים ת"ק סבר דהך זיתים לא הוי כפועל בגמר מלאכה דהתקנה מחמת המחוברים הנשארים. ורבי סבר דבהך התלושים הוי גמר מלאכה ואוכל מן התורה ולא מהני תנאי לאסור ע"י צירוף ומביא ראיה מן בבא דבתרה לנכש עמו בבצלים ומשמע דבזיתים דקתני קודם ג"כ בניכוש איירי והא דלא פליג רבי בברייתא גם בבצלים דבבצלים מודה רבי דלא הוי גמר מלאכה דניכוש בבצלים כך דרכן מכאן ואותן בעצמן זורע במקום אחר ולהכי לא הוי גמר מלאכה אפי' לאותן שליקט לאכול ד"ת:

כתב יד ב

ניחא אבל לא מן הסל ולא מן הקופה. פי' דהוי כמצרף אבל **ולא מן המוקצה**. פירש אמאי כיון שאינה מונחת ילקוט אחת אחת בכלי ויאכל:

ומשני מוקצה עשו אותה כמצרף. פי' כיון שמונחת במקום אחד עשו כמצרף ואסור לאכול אפי' אחת אחת ממנו:

כתב יד ב

אוכל כדרכו ופטור. פי' דפליג על מה דקתני במתני' על מנת לאכול זיתים אוכל אחת אחת ופטור ואמר דמותר לאכול כדרכו פי' דאוכל מן התורה ואמרינן לעיל כל שהוא אוכל מן התורה אפי' אמר לו על מנת אוכל כדרכו ופטור:

ומקשי במה אנן קיימינן אם בששכרו לעשות בזיתים. פי' ללקט זיתים הא אוכל מן התורה ותנינן לעיל כל שהוא אוכל מן התורה כו':

אם בששכרו לעשות עמו בגופן של זיתים. פי' לעדור **כל עמא מודין** פי' דאינו אוכל מן התורה ותנינן לעיל כל שאינו אוכל מן התורה ואמר לו על מנת אוכל אחת [אחת] ופטור ואם צירף חייב אלא כי אנן קיימים בששכרו לנכש כו' ובהא פליגי דתנא דמתני' סבר כיון דעיקר הניכוש כדי שיגדלו הנשארים לא חשבינן ליה גמר מלאכה ותנא דברייתא סבר כיון דאותו שליקט היא גמר מלאכה שלהן מותר לאכול ומביא ראיה **מן דבתרה** פי' מדקתני בתר הכי לנכש עמו בבצלים כו' משמע דלעשות בזיתים דקתני במתני' סתם נמי איירי בניכוש והא דלא פליג תנא בברייתא בבצלים היינו משום דבבצלים הוא מנכש מכאן וזורע במקום אחר ולהכי לא הוי גמר מלאכה אפי' לאותן שליקט אבל בזיתים אותן שלוקט היום כבר נגמרה מלאכתן:

כתב יד א

מתני'. קתני דחצר אינו קובע כשמעביר לעשות קציעות דוקא דאין חצר קובע בדבר שלא נגמרה אבל אם מעביר דרך החצר לאכול במקום פטור לא קתני משמע דחצר תיכף מחייב אתיא כרבי דאמר בפירוש כשמעביר תאנים לאוכלן בראש גגו דהוא מקום פטור רבי מחייב אפי' כשיאכל אחר זה בראש גגו דכבר נתחייב בחצר וכן ברייתא דתני ושכח והכניסן כו' הא מזיד אסור נמי (תני) יכול לסבור כרבי דחצר קובע בהעברה וחומר משבת משום דאזיל לטעמא דסבור המחוור שבכולן לשון מדאורייתא זה חצר:

ר' חגי. במתני' קתני קציעות בדרך כו' מותרות משום גזל ופטורות ממעשר ושואל מה טעם דפטור ממעשר והשיבו משום דאוכלין עראי בשדה ומקשה וכי זאת צריך להודיענו. אלא הטעם משום הפקר ולכן אפי' אם הכניס לבית פטור ומביא ראי' דתני מצא כלכלה מחופה בעלין כו' והך ברייתא בתוספתא על הך מתניתין קאי משמע דהטעם דמתני' דכבר נתייאשו הבעלים והוי הפקר:

עד היכן. הגמרא מפרש הך ברייתא דקתני אסורה משום גזל עד היכן מתי מותר ליגע ולא אמרינן מדעת הניחוהו עדיין ומפרש אם יכול לתרום מן המוקף דהיינו שיש פירות סמוך לזה באותה שדה אני אומר שהניחה מדעת לבדה ועשה ממנה תרומה על השאר המוקפין לה אך לסוף שרואה שכבר נטלו כולו משם ואלו בלבד נשארו בודאי אבידה היא אך לא ליקח עד שיתן דמים דיש בה סימן ולא נתייאשו הבעלים. והשתא ר' יונה בעי אם אותן דמים קובע כמקח או לא דמי למקח דמקח נשאר תחת ידו אבל כאן אם יבואו בעלים וימצאו בעין ויגידו סימן מחוייב להחזיר. והשיב ר' מנא דודאי נטבלו ואסור לאכול עד שיפרש דהא בשעה שאוכל ונותן לתוך פיו בודאי לא יכול להחזיר בעינה שנמאסו רק שיקבל המעות נמצא אוכל טבל למפרע אלא דמים כמקח:

כתב יד ב

ר' חגי שאל לחבריא. קאי על מתני' דמצא קציעות בדרך כו' דקתני מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר ועליה שאל ר' חגי **מהו אהן פטור**. פי' מפני מה הוא פטור ומשני **משום אוכל עראי כו' ומקשי וכא אתנין כו'** וכי צריך להשמיענו דאוכל עראי בשדה ופטור מן המעשרות והלא כבר כמה מתני' השמיענו אלא משום הפקר ומפרש מאי נ"מ **שכן אם הכניס לבית** פי' אפילו אם הכניס אח"כ לבית פטור ומייתי ראיה דמתני' איירי בהפקר **דתני מצא כלכלה מחופה באילין כו' וחייבת במעשרות דעד עכשיו דעת בעלים כו'** משמע דרישא דקתני פטור משום דכבר נתייאשו הבעלים והוי הפקר ומפרש הגמ' **עד היכן** פי' מתי מותר ליגע בו ולא אמרינן הניח מדעת ולא שכח כלל ומפרש:

עד כדי שיכול לתרום מן המוקף. פי' שיש עוד פירות באותו שדה אני אומר לכך הניחה לבדה כדי לתרום על אותן פירות אבל אם אינו יכול לתרום מן המוקף דהיינו שנטל כל הפירות משם ולא נשתיירו אלא אלו אז אמרינן וודאי אבד ולכך מותר ליקח אבל אסור לאכול מהן עד שישים דמים ומניחן דהרי יש בה סימן ולא נתייאשו הבעלים ממנו:

כתב יד ב

דמים מהו שיטבלו כמקח. פי' דמבעי ליה אם אותן הדמים שהוא שם אותן טובלין כמקח או אינו טובל לפי שבמקח נשאר ודאי ברשותו אבל כאן אם יבואו הבעלים ויתנו סימן ויהיו הפירות בעין יכולים להוציא מידו ולכך לא הוי כמקח:

ר' ינאי בעי הגע עצמך. פי' דודאי טבל ואסור לאכול אותן. עד שיפריש תרומות ומעשרות דהא בשעת אכילה נשארו אצלו בוודאי אפי' אם יבואו הבעלים לא יטלו אלא דמים שהרי נמאסו ונמצא אוכל טבל למפרע:

הדא אמרת דמים כמקח הן והשתא מפרש מצא כלכלה בלא סימן דהוי הפקר אם הרוב מכניסין לשוק אני אומר כבר נטבל כדקתני במתני' לעיל [פ"א ה"ד] הכלכלה משיחפה [את הכלי כו' משילקוט] כל צרכו ולכך אסור לאכול מהן עראי ואינו מתקן אלא דמאי כדפי' לעיל כיון דבחבר הייתי אומר שהפריש ודאי כיון שנתחייב ביד בע"ה אינו מפריש אלא דמאי ואם הרוב מכניסין לבית אז אינו אסור לאכול מהם עראי עד שיכניס לבית אני אומר עדיין לא נכנס לבית ולכך מותר לאכול עראי עד שיכניס לבית וכשיכניס לבית אז מפריש ודאי דאני אומר עדיין לא תיקן כיון שלא נתחייב בידו:

כתב יד א

מצא כלכלה. בלא סימן דהוי הפקר אם רוב מכניסין לשוק אני אומר שכבר נטבל כדקתני לעיל [פ"א ה"ד] הכלכלה וכו' ואם אינו מחפה וכו' משילקוט כל צרכו לכן אסור בעראי ומתקן דמאי ואם רוב מכנסין לבית וזה עדיין לא נכנס לכן אוכל עראי בשדה וכשמכניס לבית מתקן ודאי. מחצה על מחצה אזלינן לחומרא אסור לאכול עראי אפילו בשדה שאני אומר שמא הוא מכניסן לשוק ונתחייב ואם מכניס לבית צריך לתקן ודאי שאני אומר שמא הוא מהמכניסים לבית ולא נתחייב עדיין במעשר ועכשיו נתחייב לכן מתקן ודאי:

רבי יונה. אם לקח מע"ה והפריש דמאי ואח"ז נודע שע"ה לא הפריש כלום נמצא צריך לתקן ודאי ומבעיא אם אסור לאכול עראי עד שיתקן ודאי כמו אם היה מכניס לבית ופושט מברייתא דלעיל:

מחצה על מחצה אם רוצה לאכול בשדה מתקן דמאי ואם רוצה להכניס לבית מתקן ודאי וניחוש שמא הוא מהמכניסים לבית כמו שפסק הברייתא כשמכניס לבית צריך

לתקן ודאי דהיינו שצריך לתת מקודם תרומה גדולה כדאמרינן כל הקודם לחבירו חבירו מתחייב בו [וה"ה דהוי מצי למיפשט מדקתני בשדה מתקנה דמאי ומותר לאכול אח"ז אף דטובל לודאי גם כאן בשדה לא יכול לאכול בתקנת דמאי דכאן כשמכניס לבית טובל ודאי והדמאי טובל כמו בית במקום דיכול לבוא לידי חיוב להפריש ודאי ואין צריך לקושית הירושלמי דאיך יאכל הכהן תרומת מעשר הטבולה לתרומה גדולה]:

ומשני בקורא שם למעשרותיו באמת קורא שם בתרומת מעשר שהפריש אומר חלק חמישים מכאן יהיה ת"ג ואינו צריך להפריש דכולה נותן לכהן. ומקשה לפ"ז מקדים ת"מ לתרומה גדולה ומשני מתנה ואומר אם מאותן שמכניסין לשוק א"כ כבר נטבל וא"צ להפריש אלא דמאי יהא זה ת"מ ואם מאותן שמכניסים לבית ועדיין לא נטבל ומותר לאכול עראי לא עשיתי כלום וא"כ הכהן מותר ממ"נ והשתא ליכא למיפשט דאפי' נימא דמאי טובל לודאי אבל כשמתנה שלא יהא חל שם תרומת מעשר עליה אין כאן מה שיטבול:

כתב יד ב

מחצה על מחצה אזלינן לחומרא ואסור לאכול מהן עראי אפי' לא הכניס עדיין לבית שאני אומר שמא הכניס לבית וצריך לתקן ואם רוצה להכניס אותם לבית אז צריך לתקן ודאי שאני אומר שמא לא נתחייב בידו ולא הפריש כלום:

ר' יוסי בעי דמאי מהו שיטביל לוודאי. פי' אם לקח מע"ה והפריש דמאי ואח"כ נודע שלא הפריש כלום וצריך לתקן וודאי אם אסור לאכול מהן עראי עד שיתקן כמו אם הי' מכניס לבית ופשט מברייתא זו דתני:

מחצה על מחצה בשדה. פי' אם רוצה לאכול בשדה צריך לתקן דמאי:

מכניסה לבית. פי' אם רוצה להכניס לבית צריך לתקן ודאי:

וחש לומר שמא מאותן שמכניסין לבית הוא. פי' וניחוש שמא הוא מאותו אדם שמכניס פירותיו לבית וא"כ עדיין לא נתחייב בידו ועדיין לא הפריש וצריך לתקן ודאי ואם אתה אומר דמאי טובל לודאי א"כ תיכף כשמפריש דמאי הוצרך להפריש וודאי כמו שאם היה נכנס לבית ולא נמצאת **תרומת מעשר טובלת לתרומה גדולה**. פי' דבדמאי אינו מפריש אלא תרומת מעשר והשתא כשנתחייב להפריש וודאי א"כ צריך ג"כ להפריש תרומה גדולה וא"כ הדמאי עצמו טבול לתרומה גדולה דאמרינן לעיל כל הקודם לחבירו חבירו מתחייב בו וה"ה דהוי מצי למפשט מדקתני בשדה מתקנה דמאי משמע שאם רוצה לאכול בשדה א"צ לתקן אלא דמאי והשתא גם בשדה צריך להפריש ודאי דכשמפריש דמאי הוטבל לודאי כמו כניסת בית דאמרינן שאסור לאכול עד שיתקן ודאי:

ומשני בקורא שם למעשרותיו. פי' דבאמת צריך לקרוא שם לתרומה גדולה בתוך תרומת מעשר גופא אבל א"צ להפריש דהכל נותנין לכהן:

ומקשי ולא נמצא מקדים. פי' תרומת מעשר לתרומה גדולה דבלא זה לא הוי קשה על מה דקתני בברייתא בשדה מתקנה דמאי פי' תרומת מעשר וכשמכניס לבית מתקן ודאי פי' תרומה גדולה וא"כ מקדים תרומת מעשר לתרומה גדולה דהייתי אומר אם אינו רוצה לאכול אלא בשדה אז צריך לתקן דמאי אבל אם רוצה להכניס לחצר אז אינו רשאי לאכול אפי' בשדה אא"כ מפריש ודאי משום דאסור לפרוש תרומת מעשר קודם לתרומה גדולה אבל השתא שאתה אומר תיכף שמפריש תרומת מעשר צריך להפריש תרומה גדולה מקשי שפיר ולא נמצא מקדים ומשני מתנה ואומר אם מאותן שמכניסין לשוק הוא וא"כ כבר נטבל ואין צריך להפריש אלא דמאי יהא זה תרומת מעשר ואם מאותן שמכניסין לבית הוא וא"כ עדיין לא נטבל ומותר לאכול מהן עראי לא עשיתי כלום וא"כ מותר לאכול ממ"נ והשתא ליכא למיפשט מידי דאפי' תימא דמאי טובל לוודאי א"צ לקרוא שם בתרומת מעשר לתרומה גדולה ממ"נ וכן מותר לאכול ממ"נ דהכא אין דמאי טובל לודאי:

כתב יד א

עד כדון. קאי על הך ברייתא דמשמע במחצה על מחצה כשמכניס לבית טובל אף לתרומה גדולה. **דוקא דבר שאין לו גורן**. אבל דבר שיש לו גורן א"צ להפריש אפי' בודאי תרומה גדולה שאי אפשר לגורן שתעקר א"כ נתרמה תרומה גדולה:

כתב יד א

חבר. בחזקת מתוקנים דאמרי' ודאי עישר וליכא למימר משום הכי בחזקת מתוקנים משום דאי לא נתן מעשר היה מצוה אין ראיה דאי אפשר שלא נטרפה דעתו שעה אחת וחשב לצוות ונאנס אלא ודאי צריך לעשר מן השדה ומגורה שהכניסו לבית לכן מחזקינן לה במעושרין ודחי דאיכא לאוקמי שמת מתוך יישוב [הדעת] ולכך מחזקינן במעושרין משום דלא צוה ולעולם יכול להיות דמעשרין מן הבית:

מן הבית. מדדרשינן זו חלה שמעינן דליכא דבר אחר מן הבית:

כתב יד ב

הרי אלו בחזקת מתוקנים. פי' דאמרינן וודאי עישר וליכא למימר דמש"ה מחזקינן ליה במעושרין משום דאי לא עישר היה מצוה דאי אפשר שלא נטרפה דעתו שעה א' וניחוש שמא מתוך כך לא צוה אלא ודאי מן השדה וסתם מגורה בבית ולכך מחזקינן

ליה במעושרין ודחי דמכאן ליכא למיפשט מידי דאיכא לאוקמי **במת מתוך ישוב** ולכך מחזקינן ליה במעושרין משום דלא צווה:

מן הבית זו חלה. פי' מדדרשינן ממן הבית לחלה שמעינן דליכא מן הבית אלא חלה אבל מעשרות מן השדה ולאו דווקא מן השדה אלא למעוטי מן הבית אבל במגורה שהיא בחצר מותר להפריש דאל"כ קשיא כל הני מתניתין דר"ג ודחי שנתן סאה לבן לוי סאה לעני:

הלכה ב

כתב יד א

זיתים. תחת אילן של זיתים דמסתמא הוא מאותו אילן ולא מתייאשין בעלים ובתאנים מש"ה אמרין דהפקיר דתאנים בנפילתן נמאסין אבל זיתים תחת אילן חרובין מותר ליקח דמסתמא מעוברים ושבים נפלו:

כתב יד ב

הא בינו לבין חבירו לא פי' אינה פטורה מן המעשרות דמסתמא אינו מפקיר להו דיודע שאין שם עוברים ושבים:

והוא שמצא זיתים תחת הזיתים. פירש תחת אילן של זיתים דאמרינן מסתמא הם מאותו אילן ולא מפקר ליה משום דיודע בע"ה שלא יקח שום אדם:

ובתאנים מש"ה אמרינן דהפקיר דכבר נמאסו ולא חשיבי:

אבל בזיתים תחת החרובין לא בדא. פי' מותר ליקח דאמרינן מעוברים ושבים נפל:

כתב יד א

ולא בבתים. אמתני' פריך מצא גרוגרת ואשדה קאי אם דרסו רוב בנ"א חייב אמאי חייב כיון דבשדה מצאה עדיין לא דרסה ומשני דרוב דורסין בשדה ולכך חוששין שמא היא מן הדורסות בשדה וע"ז בעי ר"ז ואינה יכול להכיר אם דרוסה היא או לאו ובאמת אין להכיר:

הדא דתימא. הא דא"ר בון תפתר דוקא דכולן דורסין בשדה ולכך פסקה מתני' אם רוב בנ"א דרסו חייב דהשתא נשאר רק מיעוט אחד דעדיין לא דרסו בשדה לכן אמרינן דהך מהדרוסות והוי כהפקיר אחר מירוח דאינו פוטר ממעשר אבל אם רק רוב דורסין בשדה נמצא נשאר מיעוט אחד דדורסין בבית ואם מהם נפל פטור דעדיין לא נדרסה ועוד יש מיעוט שני אותן שדורסין בשדה דעדיין לא דרסו ואם מהם נפלה ג"כ פטורה לכן מצטרפין השני מיעוטין והוי כמו שלא דרסו רוב בני אדם ופטור:

כתב יד ב

ה"**ג הדא דתימא במקום שכלן דורסין בשדות**. לכך אמרינן אם דרסו רוב בני אדם חייב דודאי כבר נדרס והוי כהפקר לאחר מירוח שאינו פוטר מן המעשרות:

אבל במקום שרוב דורסין בשדות. פי' ולא כולן אותו המיעוט שדורסין בבית פי' ואם מהם נפל ודאי לא נדרס עדיין ואותו המיעוט שעתידין לדרוס מצטרפין והוי כמו שלא דרסו רובו:

ה"**ג אית תנא** (**תניינא**) [**תני**] **דוקא לבהמה אבל לאדם אסור אית תנא תני שאין שבחו כו**' פי' דאף לאדם מותר להוריד כיון שיכול להחזיר את המותר והא דתני לבהמה משום דלא רגילי אינשי למיכל בשוקא לכן תני בדרך הרגיל:

כתב יד א

אית תני. אמתני' דקתני החרובין עד שלא כינסן כו' דוקא לבהמה אבל לאדם אסור וא"ת שאין שבחו כו' באמת אף לאדם מותר כיון דיכול להחזיר המותר והא דתני לבהמה בדבר הרגיל דלא רגילי אינשי למיכל בשוקא:

ולמה וכו' **ר**' **שמעון אינו בר סמכא דאמר דוקא קמאי ר**' **יוחנן**. ומשני כדי לחזק הענין דלא פליג ר"י ג"כ על זה:

הלכה ג

כתב יד א

ממחי לכך לגבי בעה"ב הוי כאחד פותח ונועל וקובע ולהדיור אינו קובע:

מה דר"ע אמר כל שאחד פותח כו' ור' יהודה דאמר כשתי חצירות החיצונה פטורה ג"כ הטעם דהפנימית מוחה על החיצונה והוי כא' פותח ואחד נועל:

כתב יד ב

ה"**ג שמעון אמר קומי ר**' **יוחנן הלכה כו**' **ולמה אמרינן ליה משמיה** פי' למה אמר שאמר קומי ר' יוחנן ה"ל למימר סתם שמעון אמר הלכה דליתא כו':

בעה"ב ממחה ע"י דיור ואין דיור ממחה לבעה"ב. ולכך הוי כמו שאחד פותח ונועל וקובע לבעה"ב ואינו קבע לדיור:

כתב יד ב

ה"**ג מה בעי רבי יהודה להוסיף על דברי ר"ע**. פי' הא ר"ע נמי אמר כל שאחד פותח ואחד [נועל] ובשתי חצירות הפנימית מעכב על החיצונה והשיב באמת ולא כלום כו':

כתב יד א

מבוצר. לשון מבצר שעומד באמצע חצר ופריך מכיון שהעביר דרך חצר ליטבל או כר"י בר"י לעיל פלוגתייהו בהעביר דרך חצר לגג פטור או כרבי דוקא כדי לעשותן מוקצה:

כתב יד ב

לגג מבוצר לאויר חצר. פי' אפי' בגג שעומד באמצע החצר שהיא חייבת אפ"ה הגג אינו טובל:

כתב יד א

ד' על ד'. אז הוי רשות בפני עצמו וא"ל בטל לחצר:

כתב יד ב

והוא שיהא בגג ד' על ד'. אבל אם הוא פחות מד' על ד' בטל לנבי חצר אם החצר חייבת אף הגג חייב:

כתב יד א

מהו. מתני' קתני הבורגנין פטורים ומבעי אם גם פטורים לבעל הבורגנין הדר שם. ופשיט דקתני אם יש בו בית דירה טובל לספר משמע דבורגנין אינו טובל אפי' הדר שם:

כתב יד ב

מהו שיטבלו לבעל הבורגנין פי' דקתני במתני' הבורגנין פטורין ומה לי אם טובל לבעל הבורגנין ופשיט מן מה דתני בית הספר ובית המשנה יש בהן בית דירה טובלין לספר ולמשנה אלמא אפי' יש בהן בית דירה אינו טובל אלא לבעה"ב א"כ הא דקתני במתני' הבורגנין פטורין היינו אפי' לבעל הבורגנין:

כתב יד א

ד' אמות. פלוגתייהו הא דבית טובל שיעורו בכמה:

וכן קאי על מתני' דקתני סוכת החג ר"י מחייב לענין מעשרות וכן מחייב ר"י סוכת חג במזוזה ומפרש הירושלמי מסתברא דר' יהודא דמחייב סוכת חג במעשר ובמזוזה מודה לאילן רבנין דוקא כשיש בה ד' אמות ואילין רבנן אינן מודים לר"י אף אם יש ד"א בסוכת החג אעפ"כ סברי דאינו טובל ואינו חייב במזוזה דלענין זה בעינן דירת קבע וסוכה דירת עראי בעינן:

כתב יד ב

ה"ג רמ"א ד' אמות אעפ"י שאין שם ד' דפנות פי' הא דבית טובל בשיש ד' אמות אעפ"י כו':

רש"א כו' ר' יוסי אומר ד' אמות וד' דפנות וכן היה ר יהודא מחייב במזוזה. פי' דקאי על מתני' דקתני סוכת החג [בחג] ר' יהודא מחייב פי טובל והכא מפרש דר' יהודא מחייב סוכת החג במזוזה ומפרש הירושלמי **מסתברא ר' יהודא מודה לאלו רבנן** פי' אע"ג דר' יהודא סובר דסוכת החג טובל מודה הוא לאלו רבנן דדוקא כשיש בה ד' אמות הוא דאר"י דסוכת החג טובלת:

ואלו רבנן לא מודו לר"י פי' אפי' יש בה ד' אמות סברי רבנן שאין סוכת החג טובלת ואינו חייב במזוזה משום דסברי דסוכה דירת עראי בעינן ולענין מזוזה וטובל אינו אא"כ היא דירת קבע:

הלכה ד

כתב יד ב

נותנין לו שהות לפצע בה כו'. ומפרש ר' יונה הא דצריך שהות שלא תצטרף היינו שאם לא אכל אלא שליקט את השניה בתוך כדי שהות הראשונה נטבלו שתיהן אבל אם שהא כשיעור הזה אז לא נאסר רק השניה אבל הראשונה לא נאסר דאין השניה מצרפת עם הראשונה לאוסרה אם שהא בינתיים יותר משיעור הזה:

כתב יד א

ראב"ש. ע"י שהיה כריסו רחבה והיה משער בנפשיה:

הוה מעשה הזאת הובא בגמרא ב"מ (דף פ"ג) ראב"ש היה ממונה לתפוס גנבים:

כתב יד ב

ה"ג אזל לגבי ר' יוסי בן לקוניא חמוי:

ה"ג לא ביינך שהוא מתוק צווח ליה חלא בר חמרא פי' לפי שהיה תופס גנבי:

כתב יד ב

א"ל למה אתה צוח לי כן א"ל עד דערקת ואזלית לך ללודקיא פי' אם אתה ירא מפני המלכות היה לך לרוץ מפניו ללודקיא ולא תעשה זאת:

א"ל ולא קוצין כסיחון כסחתי כלומר קוצים אני מכלה מן הכרם פי' אנשים רשעים אני מבער מן הכרם:

א"ל ולא הוי לך לילך לסוף העולם ולהניח לבעל הגינה כו' פי' מוטב היה לך שתלך לסוף העולם ולהניח לו כלומר יבא בעל הכרם דהיינו הקב"ה ויכלה את קוציו:

כתב יד א

נתגלגלה דקתני מתני' עלה לראשה ממלא חיקו ואוכל דשם אוכל אפי' ע"י צירוף דהוי כמו רשות בפ"ע ובעי אם נפלה מראש התאנה לחצר אם מותר להחזיר לראש התאנה

או לאו. ורצה לפשוט מברייתא הביא תאנים לאכלן בחצר שאינה משומר ושכח והכניס לבית מחזיר למקומן ודחי דהתם חצר שאינו משומר רשות בפ"ע ואין לו שייכות כלל עם הבית אבל הכא אף כשמחזיר לאילן הא באמת גם התאנה עומדת במקום חיוב בחצר לכך כשנתגלגלה אפשר דאסור להחזירה:

מה דמי כלומר בענין זו התאנה יש בעי אם עומד בראש התאנה העומדת בשדה אי הוי כעומד בצד שדה אם לאו:

כתב יד ב

נתגלגלה מאליה מהו מחזרתה. פי' דקתני במתני' עלה לראשה ממלא חיקו ומ"ל אם נתגלגל מראש התאנה (לחוד) [לחצר] מותר להחזיר לראש התאנה או לא ורצה לפשוט מזה דקתני בברייתא הביא תאנים מן השדה לאכלן בחצר שאינה משתמרת ושכח והכניס לתוך ביתו מחזירן למקומן כמה דתימר תמן מחזירן למקומן ה"ה הכא. **ודחי תמן במחזירן למקום פטור** פי' שהחצר שאינה משתמרת רשות בפ"ע הוא והוא מקום פטור לכך מחזירן למקומן:

ברם הכא במחזירן למקום חיוב פי' שהתאנים ג"כ עומדות במקום חיוב דהיינו בחצר ולכך כשנתגלגלה איכא למימר דאסור להחזירה:

מה דמי לה פי' אם אתה רוצה למבעי בעומדת על התאנה בעי הכא הא דתני היה עומד בשדה ואמר יודע אני כו' אינו שכחה היה עומד בעיר ואמר יודע אני הרי זה שכחה דכתיב בשדה ושכחת ולא בעיר בזה איכא למיבעי היה עומד בראש התאנה מה את עביד ליה כעומד בעיר או כעומד בשדה **תמן תנינן כו' או דר"ט כר"א** פי' הא דאמר ר"ט גבי גפן שהיא נטועה בחצר דנוטל את כל האשכול היינו משום דסבר ר"ט כר"א כיון שהתחיל בהיתר מותר וה"נ כיון שגרגיר א' יכול לאכול בהיתר מותר לגמור את כל האשכול:

כתב יד א

תמן תנינן. הא דאמר ר"ט במתני' גפן הנטוע בחצר נוטל כו' האשכול דסבר כר"א כיון דהתחיל בהיתר גומר וה"נ כיון דגרגר אחד יכול לאכול בהיתר גומר כל האשכול או דסבר דסוף האוכל ותחילת אוכל הכל אחד ואפי' גדול מאד מותר ור' אילא כו' דר"ט עביד אכילה שיש בה שנים שלש אכילות כאכילה אחת וא"כ דוקא בג' אכילות אבל אם היה גדול מאוד מודה ר"ט דאסור:

כתב יד ב

או דר"ט עביד עוקצת האוכל כתחילתו פי' דסוף האוכל ותחילת האוכל הכל אחד וא"כ אפי' גדול (כמה) [נמי] מותר:

ור' אימי בשם ר' יוחנן אמר או דר"ט עביד ליה אכילה שיש בה שתים ושלש אכילות כאכילה אחת וא"כ דוקא ב' וג' אכילות כאכילה אחת אבל אם הוא גדול מאוד אפי' ר"ט מודו שאסור:

כתב יד א

נעדרת. דהשתא בטלה תורת חצר ואינו טובל ובברייתא שני' קאמר זרע רובה נמי פטור ואמר הירושלמי דמה שאמר זרע רובה פטור לזה צריך גם תנאי הראשון דברייתא קמא שיהא גם נעדרת וכן להיפך:

כתב יד ב

ה"ג תני זרע רובה פטורה. פי' מבטל לחצר ותו אינו טובלת:

נטע רובה חייבת. פי' אם מבטל לחצר אמר חסדא כו':

הדא ילפא מן הדא כו'. והוא שתהא נעדרת והדא ילפא מן הדא היתה נעדרת שהיא פטורה והוא שזרע רובה:

כתב יד א

בגינה. קאי על מתני' דקתני תאנה דעומדת בחצר ונוטה נופה לגינה אוכל כדרכו ופטור ומפרש עיקר הדין שיהא אדם המלקט עומד בגינה והא דמחלק מתני' בין נופה נוטה לחצר או לגינה דמן הסתם כשהנוף נוטה לגינה גם המלקט עומד בגינה אבל אם הנוף נוטה לגינה והמלקט עומד בחצר חייב במצרף דהכל (עומד) [הולך] אחר האדם ור' ירמי' אמר כפשטא דמתני' דאזלינן בתר הנוף ואפי' אינו עומד שם המלקט רק שעומד בחצר ומלקט ע"י קנה ארוך אזלינן בתר הנוף ואוכל כדרכו וכן להיפך:

כתב יד ב

הן דאת אמר אוכל כדרכו ופטור בעומד בגינה. פי' דקאי על מתני' דמחלק בין נופו נוטה לגינה ובין נופו נוטה לחצר מפרש הגמ' דלא איכפת לן אם הנוף [נוטה לחצר או לגינה] אלא העיקר אם הוא עומד בגינה פטור אפי' אוכל הרבה ביחד והא דמחלק במתני' בין נופו נוטה לחצר בין נוטה לגינה היינו משום דמן הסתם כשהנוף נוטה לחצר גם הוא עומד בחצר וכשהנוף נוטה לגינה אף הוא עומד בגינה אבל באמת אם הוא עומד בגינה ונוטל מן הנוף הנוטה לחצר אוכל כדרכו דהכל תלוי בתר המקום שעומד שם:

כתב יד א

דילמא מעשה כו' תודך בעוה"ז החימה שאתה מביא יסורין עליו בעוה"ז ישבחך בשביל זה אתה חוגר שארית החימות שראוי עליו שלא יפרע לפי כל מעשיו ואין אתה מנכה לו בעוה"ב א"ל או נימר איפכא בהיות שלא מפורש בקרא איזו איירי בעה"ז ויהיה ג"כ הדרש מוכח:

א"ר לוי באמת כן הוא אני אדרוש איפכא הקרא ויהיה ג"כ משמעו כקודם כשתעורר חמתך על הרשעים בעוה"ב שצדיקים רואין מה אתה עושה להם כו' ויהיה פי' הפסוק כך כי חמת אדם שאתה מביא על רשעים בעוה"ב וראו צדיקים ויודוך כי רואים גזר דין הקשה שדנים ברשעים והצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם וגם בעוה"ז ג"כ לא היה להם יסורים גדולים ויבינו ששארית חמות תחגור כלומר היסורים שהיה ראוי להביא על הצדיקים תחגור לשון עוצר בשביל יסורין מעט שהיה להם בעוה"ז:

אר"ז היא הפכא כו' כלומר כיון דחד משמעות יכול לדרוש אפי' כשתהפך צור דוקניתא שמור הלכות כמו ששמענה מר' ירמי' לענין אם ניטלת בדוקני:

כתב יד ב

ר' ירמיה בעי קומי ר' זירא היתה ניטלת בדוקני. פי' מתני' דקתני היתה עומדת בחצר ונופו נוטה לגינה דאוכל כדרכו ופטור היינו אפי' בנוטל בקנה דהיינו שהוא עומד ג"כ בחצר ונוטל בקנה מן הנוף הנוטה לגינה אוכל כדרכו ופטור דהכל הולך אחר המקום שהנוף עומד שם:

וצוח להון סיפרי קסמי. פי' שהיה קורא אותם סיפרי קוסמי על שהיו אומרים פרושים לפי דעתם מה שאינו משמעות המקרא:

כי חמת אדם תודך בעוה"ז. פי' החימה שאתה נותן לאדם בעוה"ז תודה שבשביל זה אתה חוגר שארית החימות לעוה"ב פי' בשביל היסורין שבאו עליו בעוה"ז אין אתה מביא עליו יסורין בעוה"ב אעפ"י שאין היסורין לפי העונות אתה מוחל לו המותרות ובשביל זה תודך פי' ישבחוך:

א"ל אי נימר כי כו' פי' שאל להון אם יכול לדרוש הפסוק איפכא דהיינו שיהיה כי חמת אדם יורה על עוה"ב ושארית חמות תחגור על עוה"ז כיון שאין כתוב בקרא בפירוש איזה איירי בעוה"ז ואיזה איירי בעוה"ב:

א"ר לוי אני אדרוש איפכא כשתעורר חמתך על הרשעים. פי' בעוה"ב **צדיקים רואין מה אתה עושה להם ומודים לשמך**. פי' כשהצדיקים יראו גזר דין הקשה שאתה שופט את הרשעים בעוה"ב אז ידעו כי לא היה להם יסורין כאלו בעוה"ז וידעו ששארית החמה

תחגור פי' שאתה עוצר את היסורין מלבא עליהם בשביל מעט היסורין שבאו עליהם בעוה"ז ולשון תחגור כמו חגורת ציפורין:

ארי"ז היא הפכה והיא הפכה. פי' כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי לא נשמע ממנו כלום:

צור דוקניתא. פי' לך אל שמעתתא ושמור הדין שאמרתי לעיל דמתני' מיירי אפי' בנוטלת בדוקינא דהיא טב מן כלום:

כתב יד א

תמן תנינן. דרבנן דרשי שני המקראות ור"מ לא דריש רק הרבוי אשר בעיר:

כתב יד ב

ה"ג רמ"א אף השדות מ"ט דרבנן וקם הבית אין לי אלא בית מנין לרבות כו' ת"ל אשר בעיר. והוא שעולה דרך הנוף. פי' הא דקתני במתני' בערי מקלט הכל הולך אחר הנוף פי' ואם הנוף נוטה חוץ לתחום ערי מקלט ועומד תחת הנוף אינו נקלט היינו כשעלה דרך הנוף:

כתב יד א

אשר ר"י דריש אשר לו חומה דהיינו שיהא חומה כדרכה אבל כותל החיצון אינו חומה. ור"ש דריש אשר לא באל"ף דוקא כשלא יש לה חומה כלל אבל כשיש לה חומה כל דהוא נידון כבתי ערי חומה:

כתב יד א

והוא. הא דקתני מתניתין בע"מ הכל הולך אחר הנוף ואם עמד הרוצח תחת הנוף העומד חוץ לתחום ערי מקלט אינו קולט היינו כשעלה דרך הנוף אבל אם עלה דרך העיקר כבר קלטו דאין העיקר הולך אחר הנוף:

כתב יד ב

אבל אם עלה דרך העיקר כו' ובא להשמיענו דאינו הולך אחר הנוף אלא נוף עצמו אבל העיקר אינו הולך אחר הנוף:

כתב יד א

מתני' דקתני ובירושלים [הכל] הולך אחר הנוף כב"ש דאמר הכל כלפנים. פי' דהולכין אף אחר הנוף דאם נוטה לירושלים ועיקר עומד בחוץ הולכין אחר הנוף שאין פודין מע"ש וה"פ אם העיקר עומד בפנים ונוף נוטה לחוץ אין פודין מ"ש במקום העיקר:

ואית פי' גבי ערי מקלט ג"כ פירושו אף אחר הנוף אם הנוף בתחום ע"מ ורוצח עומד בנוף אינו נהרג אבל אם הנוף עומד חוץ לע"מ ורוצח עומד שם נהרג שלא שדינן בתר

העיקר אבל העיקר ודאי ל"ש בתר נוף ואם העיקר תוך התחום והנוף חוץ לתחום ורוצח תחת העיקר ודאי אינו נהרג וב"ש ור' חנינא לא פליגי אהדדי:

סליק פרק ג'

כתב יד ב

מתני' דב"ש היא דב"ש אמרו הכל כלפנים. לחומרא וקאי על מתני' דקתני ובירושלים הכל הולך אחר הנוף חייב לאו דוקא אחר הנוף אלא אף אחר הנוף דהיינו אם הנוף נוטה לירושלים והעיקר נוטה לחוץ הולכין אחר הנוף שאין פודין שם מ"ש וה"ה איפכא אם היה העיקר עומד בפנים ונופו נוטה לחוץ שהולכין אחר העיקר ואין פודין שם מ"ש: **ואית בהן תניא** (**קרייא**) [**קדמיא**] **כב"ש**. פי' גבי ערי מקלט דקתני במתני' הכל הולך אחר הנוף היינו אף אחר הנוף דהיינו אם היה הנוף בתחום ערי מקלט והעיקר חוץ לתחום ערי מקלט ורוצח עומד בנוף אינו נהרג אבל אם היה עומד הנוף חוץ לתחום והעיקר בתחום ורוצח עומד במקום הנוף נהרג דלא שדינן הנוף בתר עיקר אבל העיקר בוודאי לא שדינן בתר הנוף דהיינו אם העיקר עומד בתוך התחום והנוף חוץ לתחום ורוצח עומד במקום העיקר בוודאי אינו נהרג והשתא איכא למימר דל"פ אהא דא"ר חנינא והוא שעלה במקום הנוף כו' כבר קלטו העיקר איכא לאוקמי אפי' לב"ש דלב"ש נמי לא שדינן העיקר בתר הנוף:

הדרן עלך המעביר תאנים:

פרק ד

הלכה א

כתב יד א

אינו תורה. אפי' שלשה אלו אינו תורה [וכש"כ] שלשה אחריני. המחוור שבכולן לשון שהוא מן התורה:

כתב יד ב

ה"ג א"ר יוחנן מקח וחצר ושבת אינו תורה. פי' אפי' שלשה אלו אין טובלין מן התורה וכ"ש שלשה האחרים:

המחוור שבכלן כו'. פי' שהיא מן התורה:

כתב יד א

הכובש. בעי הא דקתני במתני' דכבושה ושלוקה טובל אם צריך שיכבוש כל צרכו ופשיט מן המהבהב שבלין קשה ואינן מחוסרין מלאכה הא לא נגמרה כל מלאכתו ע"י

הבהוב אלא אינו צריך שיהא גמר מלאכה. ודחי באמת בשבלין הוי גמר מלאכה מלאכת ההבהוב אבל כבש כל צרכו לא נגמרה אף מלאכת הכבישה:

ויידא אמרה. היכן מצינו חילוק בין נגמרה ללא נגמרה ומייתי ברייתא המקטף לעשות מלילות טבלו אע"ג דלענין עיסה לא נגמרה אבל לעשות [עיסה] לא טבלו דעדיין לא נגמרה מלאכתו:

כתב יד ב

הכובש עד שיכבוש כל צרכו. פי' דמבעי ליה הא דקתני במתני' דכבישה ושליקה טובל אם צריך שיכבוש כל צרכו או לא ופשיט ליה מן הדא **המהבהב שיבלין באור נטבלו ואין מחוסרין מלאכה**. פירוש הלא לא נגמרה מלאכתו ע"י הבהוב אלא ודאי דא"צ שיהי' גמר מלאכה ודחי:

שנייא היא שהיא גמר מלאכתו. פי' מלאכת ההיבהוב נגמרה אבל כאן כיון שלא כבש כל צרכו לא נגמרה אף מלאכת השליקה:

ויידא אמרת דא. פי' מהיכא שמעינן דיש חילוק בין נגמרה מלאכתו ללא נגמרה מלאכתו ומייתי ברייתא:

המנקף שיבלין לאוכלן מלילות נטבלו אף שאינו גמר מלאכה לענין עיסה כיון שנגמרה מלאכתו נטבלה:

לעשותן עיסה. שלא נגמרה אף מלאכתו **לא נטבלו** אלמא דיש חילוק באינו גמר מלאכה בין נגמרה מלאכתו ללא נגמרה:

כתב יד א

כבש ושלק. רצה לדמות לפלוגתא דר"י ורש"ל ודחי אפשר דהכא אף ר"י מודה דלא נטבל דבשלמא מירוח דהוא עצמו היה מוכרח למרח וכי מירח חבירו [הוי] מעשה גדול אבל כובש אפשר בלא זה ולא הוי מעשה חבירו מעשה בלי רשותו שיטבול:

כתב יד ב

כבש ושלק שלא מדעת הבעלים. פי' רצה לדמות לפלוגתא דר' יוחנן ור"ל גבי הממרח כריו של חבירו ודחי דאפשר דהכא אף ר' יוחנן מודה דלא נטבל ומחלק **תמן אי אפשר לו שלא ימרח**. פי' דהוא עצמו ג"כ הי' ממרח ולכך ג"כ אם מירח חבירו נטבל ברם הכא אפשר לו שלא לכבוש כו' וא"כ לא מהני מעשיו של חבירו שלא ברשותו:

ע"ד דרשב"ל נטבלו זו תורה. פי' חצר בית שומירה והקדש אינו מועיל אלא אם עשה מעשה כזו שעשה ברשות הקדש לא נטבל:

הכניסו לחצר בית שומירה. פי' ברשות הקדש ואח"כ פדאו ושלקו אם השליקה טובל מכח שעשה מעשה יותר מהכנסת החצר או כיון דהכנסת החצר תורה ושליקה אינו תורה כמו שעשה מעשה יותר ברשות הקדש דמי ופשיט ד"ה נטבל דהכנסת החצר לא חשיבי מעשה לענין שליקה הקדיש ושלקו והכניסו לחצר בית שומירה ואח"כ פדאו ושלקו ד"ה לא נטבל דהרי עשה מעשה ברשות הקדש בדבר שהוא מן התורה:

כתב יד א

שלק. כיון דאור טובל נמצא הי' בשעת חיוב המעשר ברשות הקדש ונפטרה או לא. ומפרש ע"ד דרשב"ל דאמר חצר טובל ד"ת לא הוי מעשה דשליקה חשיב לפוטרו ולהוציא מידי דבר המביא לידי חיוב מן התורה אבל הקדיש והכניס לחצר משומר ברשות הקדש ואחר הפרישה שלקו ד"ה נטבל דהכניסות חצר לא חשיב מעשה נגד השליקה. אבל הקדיש והכניסו ושלקו כו' והשתא בעי שלקו ברשות הקדש ופדאו וצמקו פי' שנמלך לעשות צמוקין אם השליקה פוטר בדבר שלא נגמרה מלאכתו או לא. ופשט אי האור טובל בדבר שלא נגמרה מלאכתו האור פוטר אם תאמר אין אור טובל בדבר שלא נגמרה מלאכתו אין האור פוטר:

כתב יד ב

ה"ג שלקו ברשות הקדש ופדאו וצמקו. פי' שנמלך לעשות צמוקין אם השליקה פוטר בדבר שלא נגמרה מלאכתו או לא:

ופשיט אין תימר האור טובל. פי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו:

האור פוטר אין תימר אין האור טובל. פי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו כו':

ה"ג א"ר יונה תני ר' תחליפתא בן שאול כו' תני השום והשחליים והחרדל ששחקו בשדה. פי' לתוך השמן **נטבלו** פי' דזהו גמר מלאכתן:

עד כדון בשום של טבל ששחקו בשמן של חולין. פי' לענין שהשום:

נטבל שום של חולין כו' פי' אם ג"כ שחיקת השום טובל בשמן ואח"כ גרסינן:

כתב יד ב

ר' ירמי' בעי טגנו בשדה מהו. פי' אם לא שחקו אלא טגנו בשמן מהו אם נטבל השום או לא. **ומקשי מאי תבעי ליה בלא כך אין האור טובל**. פי' אפי' בלא נתינת השמן נטבל ע"י האור:

ומשני אפשר דלא מיתן גבי' משח. פי' אם לא הי' אפשר לטגן שמן אא"כ ליתן בתוכה שום וגם לא אפשר לבשל השום אלא ע"י השמן הי' נחשב הבישול כמו שמבשל ג"כ

השום והי' נטבל ע"י האור אבל השתא שאפשר לבשל השום בלא נתינת השמן ולא נתן לתוך השמן אלא לתקן השמן א"כ אינו נחשב כמבשל השום ואין השום נטבל ע"י האור:

כתב יד א

תני השום ששחקו בשדה. פי' לתוך שמן נטבל השום שזה מלאכתן ואמר ע"כ שום של טבל השחיקה הוי גמר מלאכה לעצמו אבל הא בעי שום של חולין ששחק תוך שמן טבל אם ג"כ נקרא השמן נגמר מלאכה לאסור א"ע. והשתא ר"י בעי שום של טבל שלא שחקו אלא טיגנו בשמן אם נטבל השום. ופריך וכי האור אינו טובל אפי' בלא נתינת השמן נטבל ע"י האור ומשני דבאמת כאן אין האור טובל שלא בא האור בעבור השום. דבשלמא אם לא אפשר לבשל השום אלא ע"י השמן היה נחשב הבישול לגבי השום להיות אור טובל אבל השתא הא אפשר דלא מיתן גבי' משח א"כ אין האור צורך השום ואין השום נטבל:

כתב יד א

לתמחוי שיש בו אוכל לכן לא נחשב כבור:

כתב יד ב

לתמחוי. פי' שיש בה אוכל לא נטבל דלא נחשב כבור [קטן]:

כתב יד א

בלא כך אמתני' פריך לתבשיל פטור אמאי לטבול ע"י אור ומשני בתבשיל צונן:

לקדרה. מתני' דקתני לקדירה חייב דוקא ריקנית ואמר הירושלמי דכן מפורש במתני' מפני שהוא כבור קטן משמע דוקא כשהיא קדירה ריקנית:

כתב יד ב

בלא כך אין האור טובל פי' דקאי על מתני' דקתני לתבשיל פטור:

ומקשי הלא האור טובל ומשני בתבשיל צונן לקדרה רקנית היא. פי' הא דקתני במתני' לקדרה חייב היינו לקדרה רקנית ואמר **מתני' אמרה כן**. פי' דממתני' נמי שמעינן הכי מדקתני מפני שהיא כבור קטן משמע דרקנית היא מקום:

הלכה ב

כתב יד א

מקום והכא בכלכלה אף דצריך בגדול מעשה מהני. ור"ז בעי הא בגדול לא מהני מעשה שמחפה רק בצירוף מחשבה לשוק ודכוותה בקטן אף שמחשב כן מ"מ מחשבת קטן [אינו כלום] ואמאי נטבלה:

מתני'. פליגא על ר"ז דצריך שיהא ניכר מתוך מעשה הקטן שמחפה לשוק הא קתני תינוקות שטמנו כו' וכאן אין מעשה יותר רק לוקט אבל אין כאן מעשה שלצורך שבת לוקט ואפ"ה שבת טובלת וה"נ סגי בחיפוי אף שאינו מוכח שמחפה לשוק ומשני ר"ז באמת גבי שבת מוכח מתוך מעשיו שלצורך שבת לוקט כגון שלוקט עם דמדומי חמה:

כתב יד ב

שמחשבתו של גדול מתקיימין. פי' שבגדול די במחשבה צריך בקטן מעשה והכא גבי כלכלה דבגדול צריך נמי מעשה א"כ אף בקטן מהני. **ר"ז בעי כלום מחשבתו של גדול מתקיימת אלא במחפה לשוק**. פי' הא בגדול לא מהני מה שיחפה עד שיחשב לשוק וא"כ הכא גבי קטן אין ניכר מתוך המעשה הזה שהוא מחפה לשוק:

ה"ג מתני' פליגי על ר"ז תינוקות שטמנו תאנים לשבת. פי' דהשבת טובלת אלמא שא"צ שיהיה ניכר מתוך מעשיו שהוא לוקט לשבת גבי קטן אלא כיון שהוא עושה מעשה מה שהוא לוקט מהני כמו בגדול והכא נמי כיון שהוא עושה מעשה מה שהוא מחפה א"צ שיהא ניכר מתוך מעשיו שהוא מחפה לשוק ומשני לעולם גבי חיפוי צריך שיהא ניכר מתוך מעשיו שהוא מחפה לשוק והכא גבי שבת איירי שהוא לוקט עם דמדומי חמה שניכר מתוך מעשיו שהוא לוקט לצורך שבת:

כתב יד א

הדא דר"י סבר שבת טובל אף שלא לוקט לשבת ומתני' קתני שטמנו לשבת משמע שלקטו דוקא לצורך שבת כו' ומשני לעולם שבת טובל אף שלא לוקט לצורכו והא דאמר שטמנו לשבת לרבותא אמר אף דלקטו לשבת ה"א דתיכף נטבל ולא יאכל בערב שבת ג"כ לז"א מתני' לא יאכל למוצאי שבת והשתא פריך ממתני' להיפך על ריש לקיש דסבר דאין שבת טובל א"כ ליקט לצורך שבת ומתני' קתני תינוקות כו' והא לא מהני מחשבה של קטן ומשני ר"י מתני' אף בקטן ניכר מתוך מעשיו שלצורך שבת לוקט כגון שלוקט עם דמדומי חמה דמוכח מעשה שלהן על מחשבתן שלצורך שבת:

כתב יד ב

הדא מתני' פליגי על ר' יוחנן דר' יוחנן אמר השבת טובלת. פי' אפי' לא לקטם לצורך השבת והכא אמר שלקטו לצורך השבת משמע מפני שלקטו לשבת הא לא לקטו לשבת אין השבת טובלת. ומשני לעולם השבת טובלת אפי' לא לקטו לצורך שבת והכא תני שלקטום לצורך השבת לרבותא דאפ"ה לע"ש מותר ולא אמרינן כיון שלוקט לצורך שבת תיכף נטבל:

ה"ג לית הדא פליגי על דר"ל. פי' דר"ל אמר לעיל דאין השבת טובלת אא"כ ליקטה לצורך:

ולא תינוקות הן כו'. פי' ולא מהני מחשבה שלהן ומשני **בשלקט עם דמדומי חמה**. פי' דניכר מתוך מעשיו שהוא לוקט לשבת:

כתב יד א

בכלכלה. הא דקתני כלכלה בשבת טובל לב"ה דוקא בכלכלה תאנים דשיעורה משילקוט כל צרכו וכלכלת שבת הוי כמי שליקט כ"צ. ודבי ר' ינאי אמרי אפי' ענף אחד נמי השבת טובל ומפרש ר' לעזר לר' ינאי היינו בתאנה העומדת לשבת לכך ש"ט אפילו אשכול אחד ומביא **דלמא** זה מעשה דמוכח מכאן דעל כלכלת שבת אדם מקפיד ולכך היא טובלת. **ר' חייא**. בעי בלשון של ר' יהודה אם דוקא כששולח לחבירו לאכלן בשבת:

כתב יד ב

בכלכלה של תאנים היא מתניתא. פי' הא דקתני במתני' כלכלה של שבת ב"ה מחייבין דוקא בכלכלת שבת שהיא של תאנים דשיעורה משליקט כל צרכה להכי גבי כלכלת שבת השבת טובלת:

דבי ר' ינאי אמרי אפי' נצרה. פי' אשכול נמי השבת טובלת ולאו דווקא כלכלה ומפרש ר"א בן אנטיגנוס דוקא:

בתאנים המיוחדות לשבת. פי' שהוא לוקט ממנה תמיד לשבת ולכך השבת טובלת אפי' לקח אשכול:

דלמאכל. פי' דמביא ראיה דעל כלכלת שבת הוא מקפיד ולכך היא טובלת:

כתב יד ב

ר' חייא בשם ר' יוחנן לא אמר ר' יהודא. פי' הא דאמר ר' יהודא בלוקט לשלוח לחבירו לא יאכל עד שיעשר היינו דוקא בכלכלה ואשמעינן אעפ"י שאינו לוקט אלא לשלוח לחבירו אסור לאכול עד שיעשר אפי' בחול:

או אמר ר' יהודא כו'. פי' שא"צ כלכלת שבת ואפי' בלוקט כלכלה לשלוח לחבירו מתוך שהוא מקפיד עליו כו' טובלת:

כתב יד א

אדרב דמתני' קתני הנוטל זיתים מן המעטן כו' ואוכל וסתם מעטן בבית ואח"כ מכניסין לבית הבד בשדה והוי כאוכל על המוקצה שלא על מקומן ולעיל אסר רב לאכול שלא במקום מוקצה לבעה"ב ומשני כשיש מעטן בשדה דהוי מקום מוקצה ואף רב מודה דמותר:

וקשיא אמתניתין דקתני ואם מלח ונתן לפניו דהיינו דוקא כשצורף ובמלח ל"ל שניהם ומשני באמת דצריך שניהם:

כתב יד ב

דרב אמר היא אסור לאכול. פי' דבמתני' קתני דנוטל מן המעטן ואוכל פי' וסתם מעטן בבית ואח"כ מכניסין לבית הבד בשדה והוי כאוכל על המוקצה שלא על מקומן ורב אמר אסור:

ומשני בשיש מעטן בשדה. פי' הא דקתני במתני' דנוטל מן המעטן היינו כשהמעטן בשדה שהיא במקום המוקצה ואף רב מודה שמותר:

וקשיא אם מלח טובלת ל"ל צירוף. פי' הא דקתני במתני' טובל א' א' במלח ואם מלח ונתן לפניו חייב דמשמע דוקא ע"י צירוף הא א' א' מותר מקשי אם מלח טובלת א"כ למה לי צירף ואפי' א' א' יהא אסור ואם אין מלח טובלת וא"כ הא דאסור היינו משום צירוף וא"כ ל"ל כלל מלח ומשני **ע"י זה כו'** פי' דצריך שניהם מלח וצירוף:

כתב יד א

מה כו' ד"ה מותר אם יש לאחד שני מעטנין א' טמא ואחד טהור אפי' ר"א מודה אפי' נטל ממעטן הטהור לא טבל דהא יכול לחזור למעטן הטמא:

אי בשאין לו כו' אפי' חכמים מודים כשנטל ממעטן טהור דנטמא בידיו ואינו יכול לחזור ונטבלו דהוי קבע וכן קתני מפורש בתוספתא וחכמים מתירין מפני שיכול להחזיר למעטן חבירו משמע דחכמים נמי לא פליגי אלא אם יכול להחזיר למעטן חבירו הא א"א יכול להחזיר למעטן חבירו אף חכמים מודים. ומשני אנן קיימין בשיש לו מטען טהור ולחבירו מטען טמא דר"א סבר חייב דאין אדם מחזיר למעטן חבירו וחכ"א אדם מחזיר אף למעטן חבירו והוי כמו שיש לו ב' מעטנין:

כתב יד ב

ה"ג מה אנן קיימין אם בשיש שני מעטנין ד"ה מותר. פי' אם יש לאחד ב' מעטנין א' טמא וא' טהור ד"ה מותר אפי' נטל ממעטן הטהור דהא יכול להחזיר למעטן הטמא:

אם בשאין לו אלא מעטן א' ד"ה אסור. פי' אפי' חכמים מודים שהרי אינו יכול להחזיר והוי קבע דקתני בתוספתא בפי' וחכמים מתירין מפני שיכול להחזיר למעטן חבירו משמע דחכמים נמי לא פליגי אלא אם יכול להחזיר למעטן חבירו הא אם אינו יכול להחזיר למעטן חבירו. אף דרבנן מודו שאסור:

אלא כי אנן קיימין בשיש לו מעטן טמא ולחבירו מעטן טהור רא"א אין אדם מחזיר למעטן חבירו והוי כאין לו אלא מעטן א' דלד"ה אסור **ורבנן סבירי אדם מחזיר למעטן חבירו** והוי כמו שיש לו מעטן טמא דלד"ה מותר:

הלכה ג

כתב יד א

א"ר זעירא דמתני' קתני מקלף א' א' ור"ז סבר יכול לקלוף אפי' שתים ותני כן בפירוש כו': **והויין**. שהיה מולל מלילות והיה נוטלין ממנו מעט מעט לכך הפך אפוי לכותל ומלל הרבה מלא כפו ונתן להם להודיע שמותר אפי' הרבה ותנינן ובלבד שלא ינפח בקנון משמע דוקא בכלי אבל ביד אפי' הרבה מותר ולענין שבת שאם מלל בשבת כגרוגרת חייב חטאת:

הכא. וגבי מלילות תני במתני' מנפח על יד משמע אפי' הרבה והשתא מתני' בעצמה קשיא אהדדי וכן קשה אהא דתני ובלבד שלא ינפח בקנון כו' ומשני שנייא גבי מלילות מחזיר המותר דאף שאר התבואה מקודם צריך למלול מן הקשין נמצא במלילות אף שאינו סמוך לגורן דרכן לערב עם כל התבואה אלא כשהוא מנפח בכלי חשיב קבע שאחר זה אינו מתערבת עם כל התבואה אבל גבי מקלף שכבר נעשו נקי ממוץ שלה אינו מחזיר המותר בזמן שאינו סמוך לגורן עם שאינן קלופות אך כשהוא סמוך לגורן מחזיר אף בקלופות ומתני' משתעי כשאינו סמוך לגורן לכך בקלופות שלשה אסור שכבר נקבע שאינו מחזיר המותר. **ותני כן** שיש חילוק בין יכול להחזיר לאין יכול דתני עלה בתוספתא על מתני' דמקלף בפירוש בד"א שאינו סמוך לגורן דאז בקלופות אין דרכן להוליכן להתערב עם המותר אבל אם הוא סמוך לגורן דבקל יכול להחזיר המותר אף בקלופות אפי' יתר מיכן מותר שהוא מחזיר המותר אלמא דיש חילוק אף בקלופות בין יכול להחזיר ללא יכול וה"ה במלילות שדרכן להחזיר לעולם אף בשאינו סמוך לגורן לכך מותר אפי' הרבה ביחד שהוא מחזיר המותר:

כתב יד ב

א"ר זעירא יכול מקלף תרתי. פי' דאף שתים מותר ג' אסור **ותני כן כו' דבשעורים ב' פטור ג' חייב אין כולהון בר רב אמי היא הדא והויין ליה עד קשרי אצבעותיו**. פי' שהיה מולל מלילות ונותן להם יהיו נוטלין ממנו מעט מעט **והפך אפוי לכותלא** פי' כדי שימלול הרבה ביחד ויתן להם להודיעם שגם הרבה מותר **ותני כן** פי' דאף הרבה מותר ובלבד כו':

ולענין שבת פי' שאם עשה כן בשבת לחייב עליו חטאת:

עד כגרוגרות פי' אם מלל כגרוגרות בשבת חייב:
הכא את אמרת בשעורים ב' פטור ג' חייב והכא את אמרת הכין. פי' גבי מלילות דתני מנפח על יד משמע אפי' הרבה וכן תני הכי ובלבד שלא ינפח לא בקנון:
ומשני שנייא היא הכא שהוא מחזיר את המותר. פי' גבי מלילות הוא יכול להחזיר את המותר לגורן דהא אף שאר התבואה צריך למרח ולהכי לא חשיב קבע אלא כשהוא מנפח בקנון כו' אבל גבי מקלף אינו מחזיר את המותר כשאינו סמוך לגורן דאין דרך לערב קלופות באינן קלופות לכך ג' אסור **ותני כן** פי' דיש [חילוק] בין יכול להחזיר או לאו דתני עלה פי' עליה דמקלף **במד"א בזמן שאינו סמוך לגורן כו' אבל בזמן שהוא סמוך לגורן** דבקל יכול להחזיר את המותר אף בקלופות הוא מחזיר **אפי' יתר מכן** פי' יותר מג' מותר אלמא דיש חילוק בין יכול להחזיר דאף בקלופות אם יכול להחזיר מותר אפילו יתר מכאן וה"ה במלילות שלעולם יכול להחזיר מותר אפילו הרבה:
יש גורסין כמו שהיא כתובה רק במקום כיון שמנע הראשון צ"ל כיון שהשקה:

הלכה ד

כתב יד ב

ה"ג תמן תנינן פול המצרי שזרע לירק וחישב עליו לזרע לעולם אין מחשבת זרע מועלת אא"כ מנע ממנה שלש מורביות חזקיה אמר אוף הכא. פי' בכוסבר לענין הזרע כן אם מנע ממנו שתים ושלש מורביות באה למחשבת זרע והיינו לענין שנחשב הזרע משעת השרשה אבל כל זמן שלא מנע ממנו ג' מורביות אף הזרע מתעשר כשעת לקיטתו אבל לענין מעשר הא תנן במתני' זרע לירק מתעשר זרע וירק וכן משמע מברייתא דקתני זרע לירק מתעשר לבא משמע דבין זרעה ובין ירקה מתעשר לבא:
ה"ג בין ירקה ובין זרעה מתעשר לבא במה פליגינין בשזרעו לזרע. פי' הא דפליגי רבנן במתני' גבי שבת וסברי דאין מתעשר זרע וירק היינו כשזרע לזרע סברי דאין מתעשר ירק **אבל אם זרע לירק אף רבנן מודו**. פי' דמתעשר זרע וירק ומייתי ראי' מברייתא דתני שבת שזרע לזרע מתעשרת זרע ואינה מתעשרת ירק זרעה לירק מתעשרת זרע וירק והכא וודאי כרבנן אתיא דלר"א השבת לעולם מתעשר זרע וירק אף שזרע לזרע אלא ודאי אף רבנן מודו כשזרע לירק דמתעשר זרע וירק:

כתב יד ב

ומקשי והא תנינן אין לך מתעשר זרע וירק אלא השחליים. משמע הא שאר כל הדברים לעולם אינו מתעשר זרע וירק פי' אפי' זרע לירק ומשני **כיני מתני' אין לך דבר שזרע לזרע כו'** פי' ובא להוציא דבשחליים וגרגיר אפי' זרע לזרע מתעשר זרע וירק ובהא קאמר

דאין לך דבר וכו' אלא השחליים אבל אם זרע לירק אף בשבת מתעשר זרע וירק ומייתי עוד ראיה **ותני כן נהגו בכיתנין בירקן היתר** [**וכו'**] **הא ד"ה חייב**. פירש מדקתני נהגו בכיתנין בירקן שזרע לירק היתר דהיינו שהזרע מותר וסבר דלכ"ע אמר כן אפי' לרבנן אינו מותר הזרע כשזרע לירק אלא שבכיתנין נהגו היתר:

כתב יד ב

ומשני לא אמר אלא דברי ר"א. פי' האי ברייתא דתני נהגו בכיתנין היתר דמשמע לכ"ע חייב היינו אליבא דר"א ומייתי עוד ראיה מהא דתני **הפול והשעורין והתלתן שזרע לירק בטלה דעתו זרען חייב** משמע דווקא הנך פטור ירקן משום דבטלה דעתן אבל שאר מינין שדרכן לזרוע לזרע ולירק בין זרען ובין ירקן חייב וסבר דאתיא אפי' כרבנן ודחי **עוד היא דר"א** פי' דהיא נמי לא [אתיא] אלא כר"א ומש"ה דווקא הנך פטור אבל לרבנן אפי' שאר מינין שדרכן לזרוע לזרע ולירק וזרען לירק אינו חייב אלא ירק:

כתב יד א

תמן תנינן. בפול המצרי שאין מחשבה מועלת לזרע אא"כ עשה מעשה שלא נתן מים בשלשה מוריות. וע"ז אמר חזקיה אף בכוסבר כן שאם מנע ממנה [ב' ג' מוריות] באה למחשבת זרע היינו לענין שיצטרך ליתן מעשר מזרע בפני עצמה לפי הזמן זרע משעת השרשה וירק משעת לקיטה אבל לענין חיוב מעשר מבואר במתני' זרע לירק מתעשר זרע וירק אך הזרע מתעשר כירק משעת לקיטה דאזלינן בתר ירק וכן משמע מברייתא זרע לירק מתעשר לבא וכשזרע לירק אזי הדין דמתעשר ירק וזרע ועל שניהם אמר לבא היינו משעת לקיטה זרע לזרע מתעשר לעבר משעת השרשה זרע לשניהם או שזרע לזרע ואח"כ חישב עליו לירק אין כח של אחד גדול מחבירו שיהי' טפילה לענין מעשר לפי זמן העיקר אלא כל אחד לפי זמנו והא דאמר מעשר מזרעה על ירקה ומירקה על זרעה משמע דזמן אחד להם מפרש שליקט לפני ר"ה נמצא אף דירק בתר [לקיטה] מ"מ שניהם בשנה אחד אבל כו' זרעה מתעשר לשעבר בתר השרשה וירקה לבא בתר לקיטה:

במה. מתני' דפליגי ר"א ורבנן בשבת כשזרעו לזרע אז סברי רבנן דאינו מעשר ירק אבל אם זרע לירק אף רבנן מודים דזרע וירק חייב ומייתי ראי' מברייתא דהשבת דמחלק בין זרעה לזרע ובין זרע לירק וזהו לרבנן דר"א אמר במתני' סתם השבת מתעשר זרע וירק אלא ודאי אף רבנן מודו כשזרע לירק מתעשר זרע וירק ופריך דרבנן אמרי במתני' אין לך כו' אלא השחליים משמע דבשבת לא מצינו כלל שיהא חייב זרע וירק ומשני כיני מתני' כו' דבשחליים אף שזרע לזרע מתעשר זרע וירק אבל אם זרע לירק אף בשבת רבנן מודים ומייתי ראי' דתני נהגו בבתנין כשזרעו לירק גם זרעה חייב ודחי הא דקתני נהגו

בבתנין לא אליבא דכ"ע רק לר"א ותני הפול והשעורין כו' זרעה לירק זרעה חייב דבטלה דעתו ורוצה להביא מכאן ראי' דאף לרבנן כשזרע לירק זרען חייב דקתני כאן במינים הללו דאין דרכן לזרוע כלל לירק לכן ירקה פטור משמע שארי מינים דדרכן לזרוע זרע וירק כשזרע לירק חייב ירק וזרע וסבר דגם הך ברייתא אליבא דכ"ע ודחי ר' ירמי' עוד היא דר"א דגם הך ברייתא דוקא לר"א דוקא הנך מינים פטור אבל לרבנן יכול להיות אף שאר מינים כגון שבת שדרכו לזרעו זרע וירק אעפ"כ כשזרעו לירק זרען פטור ואינו מוכח מכאן:

כתב יד א

קפרס. פי' גבי ערלה דאף קליפה אסור והך קפריס הוי קליפה. רב צוה לרבנן שיצוו לנשיהן כשהן כובשין הקפריסין שישליכו רק ביטיתא זהו האביונות תחת הקפרס והקפרס סבר דמותר. ור' בא מפרש הטעם דהך קפרס אף קליפה לא הוי דאינו גדל כדרך הקליפות:

כתב יד ב

קפרס אסור משום קליפין פי' גבי ערלה דאף הקליפה אסורה:

ה"ג רב מפקיד לאילן דבי רב אמי דיהוון מרימין אילן (**כימיתא**) [**בוטיתא**]. פי' האביונות אבל הקפרס מותר ור' בא מפרש מעשר שני ופודהו ונותנו לעני פי' דבזרעים אזלינן בתר השרשה ובאילן בתר חנטה:

כתב יד א

האביונות. נותנין עליו חומרי אילן וזרעים ולענין מאי מפרש הירושלמי (באילן בתר חנטה ובתר השרשה בזרעים). שאם חנטו בשנה השנית דנוהג מעשר שני ונשרשו בשנה שלישית צריך לתקן משום שניהם מ"ש ומ"ע:

כתב יד א

הצלף ב"ש סברי דהוי מין זרע מספק ואעפ"כ אינו כלאים בכרם. משום דבכרם לא הוי כלאים אלא ירק בלבד אבל בזרעים הוי כלאים משום ספק שמא הוא מין זרעים אחרים מספקא להו וב"ה סברי דהוי מין אילן ודאי ולכן בכרם הוי מינו ובזרעים ג"כ אינו כלאים דאילן בזרעים אינו כלאים:

תני ר' חנינא. זה שעלה מגזעו הוי אילן ופריך הרי הכרוב עולה מגזעו והוא ודאי ירק ומשני כאן בודאי דודאי ידעינן דהוא ירק ואף דחזינן דעולה מגזעו אמנם הכלל הוא בדבר שהוא ספק לנו אם אילן הוא או ירק וכשרואין שעולה מגזעו אמרינן מין אילן:

סליק פרק ד'

כתב יד ב

ה"**ג הצלף בש"א כלאים בזרעים**. פי' דהוי מין זרע **ואינו כלאיס בכרם** פי' משום דבכרם לא הוי כלאים אלא ירק בלבד דב"ש מספקא ליה אי הוי זרעים או אילן:

ובה"א אינו כלאים בזרעים משום דהוי מין אילן:

הדרן עלך הכובש

פרק ה

הלכה א

כתב יד ב

ה"**ג רב אמר אסור לאכול**. פי' אם לקט לשלוח לחבירו שאסור לאכול ממנו כדמפרש טעמא כשהכניס לחצר דחצר קובע בדבר שלא נגמרה מלאכתו כר"מ:

ר' חייא בשם ר' יוחנן דר' יהודא היא. פי' הא דקתני במתני' לקט לשלוח לחבירו פטור אתיא כר' יהודא דר"י אמר אף השולח לחבירו כו' לא יאכל עד שיעשר שכן בני אדם משלחין לחבריהון טבלים בדברים הללו אלמא דסבר ר' יהודא שמותר לשלוח לחבירו טבלים בדברים הללו:

רשב"ל א' אפי' חבר ששילח לחבר צריך לעשר. פי' הא דאמר ר' יהודא לא יאכל עד שיעשר היינו אפי' בחבר ששלח לו חברייא בעי' דס"ד מה דאמר ר' יהודא שכן בני אדם משלחין לחבריהון טבלים היינו שחשודין לשלח טבלים:

וע"ז מקשי ניחא ע"ה חשוד אבל חבר חשוד. פי' בתמיה ומשני **א"ר יוסי וכי ע"ה גבי תרומות לאו כחבר הוא**. פי' דהא דא"ר יהודא לא יאכל עד שיעשר משמע וודאי והיינו אפי' תרומות אע"ג דע"ה אינו חשוד על תרומות כמו חבר על מעשרות:

אלא כיני מתני' כו' פי' דטעמא דר' יהודא לאו משום חשד הוא אלא שכן נהגו וא"כ מותר לשלוח אפי' חבר בלא מעשר דידע בודאי שחבירו לא יאכל עד שיעשר:

כתב יד ב

לא שניא בין לזרע בין להפקר בין לחו"ל. פי' הא דקתני במתני' העוקר לפת וצנונות מתוך שלו ונוטע לזרע חייב היינו לאו דווקא לזרע אלא אף להפקר ולחו"ל חייב ובכלן טעמא משום שמפקיע מידי מעשר והא דקתני במתניתין מפני שהוא גורן היינו משום שנתחייבו במעשר והיינו כשנוטע להפקר או לזרע או לחו"ל מפקיע מידי מעשר. **ומקשי תמן תנינן לעולם הוא נותן משום הפקר ופטור מן המעשר עד שימרח משמע דהפקר קודם מירוח פטור מן המעשרות והכא קתני דאם עוקר לזרוע להפקר חייב במעשר**

והכא וודאי כמו קודם מירוח הוא. ומשני שנייא היא בין לעוקר בין לגידולות פי' בוודאי אם היה מפקיר העיקר לא הי' חייב במעשרות דהפקר פטור מן המעשרות אבל הכא איירי שאינו מפקיר העיקר אלא הגידולין שיגדלו יהיה הפקר ולא העיקר א"כ העיקר אינו פטור מן [המעשר] אלא שהגדולין ירבו עליו ויפקיעו מידי מעשרות להכי חייב עכשיו ליתן המעשרות ומייתי ראי' מהא דתנן חוץ לארץ פי' דתני בברייתא עם הנך דעוקר לזרע בחו"ל חייב במעשר וחו"ל ודאי לגדולין:

וכא נמי לגדולין פי' דאם זורע בחו"ל ודאי לא נפטר מן המעשר אלא הגדולין אבל העיקר לא נפטר מן המעשר וא"כ אינו חייב ליתן המעשרות השתא אלא משום שמפקיע מידי מעשרות דגדולי ח"ל ירבו עליו ויבטלו וכן נמי גבי הפקר אירי שאינו מפקיר אלא הגדולין ולהכי פטור מן המעשר משום שמפקיע מידי מעשרות ע"י שירבו גידולי הפקר עליהן:

כתב יד ב

והשתא מקשי ע"ד דרשב"ל דאמר הטבל בטל ברוב ניחא. פי' דחייב משום שמפקיע מידי מעשרות:

ע"ד דר' יוחנן דאמר אין הטבל בטל ברוב קשיא. פי' למה חייב השתא ליתן המעשרות הא אף לכשיגדלו ג"כ לא יפטרו מן המעשרות כיון דאינו מפקיר אלא הגידולין:

ומשני **נימר מה פליגינן כו'**. פי' דר' יוחנן נמי אינו מחייב אלא **בטבל שנטבל ד"ת**. פי' שכבר נגמרה מלאכתו למעשרות אבל בטבל שעדיין לא נגמרה מלאכתו למעשרות אף ר' יוחנן מודו דהטבל בטל ברוב:

ולא טבל שנטבלו מידי ברייתן. פי' דזיתים עדיין לא נגמרה מלאכתן:

ומשני בשמן זיתי ניקוף. פי' שכבר נגמר מלאכתן:

כתב יד ב

א"ר מנא לא שנו אלא לזרע. פי' הא דקתני במתני' העוקר לפת וצנונות לזרע חייב היינו דווקא לזרע שמפקיע מידי מעשר הא אם שתלו לאכול חייב משום דיכול להפריש לאחר שיגדלו על הכל:

ר' חייא בשם ר' יוחנן לא שנייא בין לזרע בין לאכול חייב ומפרש ר' חנינא טעמא **משום שמכניסו מן השני לעני**. פי' הא דחייב לעשר השתא משום דבירק אזלינן בתר לקיטה ועכשיו כשעקרו הוי הלקיטה בשנה שניה ונתחייב להפריש מעשר שני וכשחזר ונוטעו בשנה שלישית יתחייב במעשר עני וליכא לתרוצי הכי לעיל על הא דקשיא ליה כיון דאין הטבל בטל ברוב ימתין עד שיגדלו משום שמכניסו מן השני לעני דהתם כיון שאין

הגידולין חייבין ואין חייב להפריש מהן אלא משום העיקר שנתערב בהן שהוא טבל א"כ אין לנו לילך אלא אחר שעה שנלקט העיקר ולא אחר שעה שנלקט הגידולין:

כתב יד ב

ה"ג התולש מהן בשבת פטור שאינו רוצה בהשרשתן:

ה"ג מאי איכפלה שבת גבי טהרות. פי' משום דלענין טהרות חשיב זרועה לענין שטהרו מלטמא את מדמי לה שבת לענין שאסור לכתחילה לתלוש מדלא אמר אלא שאם תלש פטור **לא תנינן כו' וניטלין בשבת** אלמא שמותר אפי' לכתחילה לתלוש לענין שבת:

אלו תני בצל יחידי יאות. פי' אם היה שונה בצל יחידי שנשרש התולש פטור יאות הוי מה שאינו מותר לכתחילה דאעפ"י שאינו רוצה בהשרשתן נחשב טפי זריעה:

ומקשי הא שביעית איכפלה. פי' יכול לדמות לטהרות דכי היכא דחשיב זריעה לענין טהרות שטהרו מלטמא ה"נ חשיב זריעה לענין שביעית שאפי' אינו רוצה בהשרשתן אסורים. משום הא אפי' אם היה רוצה בהשרשתן נמי מותרין דהא ודאי תיכף שנשרשו לא נתוספו:

ומשני דא היא דרובה. פי' דעדיפא מיני' קא מקשי דאפי' שבת מותר אפי' לכתחילה לתלוש ואינו דומה לטהרות:

כתב יד ב

תני לא יתלוש. פי' בערימה של בצלים שהשרישה לא יתלוש ממנה בשבת:

עבר ותלש אית תנא תני חייב ואית תנא תני פטור לר' יוחנן בשם ר' ינאי. פי' דאמר גבי ערימה של בצלים התולש מהן בשבת פטור ניחא דאתיא כמ"ד פטור:

אלא רשב"ל דאמר מותר כמאן. פי' רשב"ל דאמר לעיל מאי איכפלה שבת גבי טהרות אלא דגבי שבת מותר אפי' לכתחילה והא דתני פטור משום דת"ק תני חייב תני הוא פטור:

הלכה ב

כתב יד ב

ה"ג עבר ומכר מעשר מה שהוא אוכל ואינו מעשר מה שהוא מוכר דאין אנו אחראין.

תני לא יתרום. קאי על מתני' דקתני לא ימכור אדם את תבנו ואת קשו כו' ואם הוציא חייב במעשרות ופטור מן התרומה עלה קאי הא ברייתא דקתני לא יתרום ואם תרם אותה התרומה שהוא מפריש טבולה למעשר:

כתב יד ב

אלא ביתר. פי' דאם תרם כ"כ שאפי' אם יהי' על הקיטועין יהי' ג"כ א' מס':

לא צורכה פי' דודאי דעתו על הקיטועים וא"צ להוציא ממנו תרומה אלא אפי' תרם כ"כ שאם תצרף הקיטועין לא יהיה אלא א' מס' ואחד וה"א דודאי לא היה דעתו על הקטועין לכך צריכה למתני דאפ"ה א"צ לתרום וטעמא דאמרינן מסתמא הוי דעתו אף על הקטועים ואף דאינו אלא א' מס' וא' לא הצריכו חכמים להוסיף כיון דהקיטועין גופייהו לא חשיבי ומדאורייתא חטה א' פוטרת כל הכרי:

כתב יד ב

ה"ג הביאה פחות משליש לפני שביעית ונכנסת שביעית אסורה משום ספיחין וחלה עליהם קדושת שביעית. בתרי מילין אית בשביעית הספיחין אסורין לגמרי ומפירות האילן צריכין לאכול בקדושת שביעית:

הביאה פחות משליש לפני שביעית כו' ולא חלה עליהן קדושת שביעית:

מודים חכמים לר"ע. פי' שהולכין אחר שליש הראשון בסדרן של שנים כו':

כתב יד ב

ה"ג הפקר והקדש וסוריא מחלוקת כו'. פי' בהתוספות מודה ר"ע לחכמים בחנטה והשרשה פי' דהתוס' חייבין:

כתב יד ב

על ראשה. פי' הא דקתני עד שלא בא לעונת המעשרות חייב היינו לפי חשבון פי' שגדלו אח"כ אבל מה שגדלו ברשות הנכרי כבר נפטר:

הלכה ג

כתב יד ב

א"ר אבוהו השני צ"ל וא"ר אבוהו:

כתב יד ב

אם אין בכ"א מהן כשיעור פטורין מן החלה. אפי' אם יש בכולהו כשיעור משמע דפטור כיון שצירף שלא מדעתו לא נטבל וקשיא לר' יוחנן דאמר נטבל. ומשני לאו משום שצירף שלא מדעתו לא נטבל אלא משום שסופו לחלק מש"ה לא נתחייב בחלה:

כתב יד ב

ר' חנינא חבריהון דרבנן בעי אפי' יש בכ"א מהן כשיעור. פי' יהא פטור משום דבר שלא נגמרה מלאכתו שהרי סופו לחלק ולהחמיץ בו כמה עיסות:

כתב יד ב

לא כן א"ר יוסי כו' כל שאין לו אלא דבר אחד כצ"ל:

כתב יד ב

איזו גריסין הקילקין גריסין המרובעין כצ"ל:

כתב יד ב

כיני מתני' זרע עליון של לוף כצ"ל:

סליק פרק ה'